

Morfologija deklinabilnih vrsta riječi u govoru Zagorja Ogulinskog

Puškarić, Ines

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:101556>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Ines Puškarić

Morfologija deklinabilnih vrsta riječi u govoru
Zagorja Ogulinskog

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2019.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za kroatistiku

Ines Puškarić

Matični broj: 0009070930

Morfologija deklinabilnih vrsta riječi u govoru
Zagorja Ogulinskog

Morphology of declinable types in the Dialect
of Zagorje Ogulinsko

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentor: prof. dr. sc. Silvana Vranić

Rijeka, rujan 2019.

UNIVERSITY OF RIJEKA
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT FOR CROATIAN STUDIES

Ines Puškarić

Morphology of declinable types in the Dialect of
Zagorje Ogulinsko

MASTER THESIS

Mentor: Phd. Silvana Vranić, full professor

Rijeka, September 2019.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam diplomski rad naslova *Morfologija deklinabilnih vrsta riječi u govoru Zagorja Ogulinskog* izradila samostalno pod mentorstvom dr. sc. Silvane Vranić, red. prof.

U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkoga rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju diplomskoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u diplomskom radu na uobičajen način citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama.

Studentica

Potpis

Ines Puškarić

Sadržaj:

1. Uvod	1
1.1. Cilj, zadaci i metodologija rada	2
2. Smještaj Zagorja Ogulinskog	3
3. Dosadašnja istraživanja o govoru.....	5
4. Razlikovne značajke govora Zagorja Ogulinskog.....	9
4.1. Akcentuacija	9
4.2. Refleks <i>jata</i>	10
4.3. Čakavska jaka vokalnost	11
4.3.1. Puna čakavska nepreventivna vokalizacija slabog šva	11
4.3.2. Dvoglasni <i>ie</i> i <i>uo</i>	12
4.4. Mijene konsonanata	12
4.5. Završno slogovno /l/	13
4.6. Zamjenica <i>kaj</i> i tvorenice zamjenice <i>ča</i>	13
4.7. Protetski konsonanti <i>v-</i> i <i>j-</i>	14
4.8. Rezultati <i>*tj</i> i <i>*dj</i>	14
4.9. Refleks vokala <i>*e</i>	15
4.10. Refleks stražnjeg nazala <i>*ɔ</i> i slogotvornog <i>*l</i>	15
4.11. Redukcija kratkoga zanaglasnog fonema /i/	15
4.12. Odras promjene <i>v̆-</i> > <i>v-</i> > <i>∅</i> i prijedloga <i>v̆</i> > <i>u</i>	16
4.13. Status fonema /x/	16
4.14. Rezultat skupine <i>*čr</i>	16
4.15. Rotacizam	17
4.16. Disimilacija.....	17
4.17. Depalatalizacija	17
4.18. Tercijarna jotacija	17
5. Morfološke osobitosti.....	19
5.1. Imenice	19
5.1.1. Nepravilne imenice	25
5.1.2. Morfonološke promjene u imeničkoj sklonidbi	26
5.1.3. Nepostojano <i>-a-</i>	26
5.1.4. Neprovođenje sibilizacije na početku osnove.....	26
5.1.5. Nesustavna palatalizacija	27

5.2. Zamjenice	27
5.2.1. Osobne i povratna zamjenica	27
5.2.2. Upitne i odnose zamjenice za značenje ‘živo’ – <i>kî</i> , i ‘neživo’ – <i>käj</i>	28
5.2.3. Posvojne zamjenice i posvojno-povratna zamjenica	29
5.2.5. Pokazne zamjenice	32
5.2.6. Zamjenički pridjev <i>sâm</i>	33
5.3. Brojevi	34
5.3.1. Glavni brojevi	34
5.3.1.1. Broj <i>jèdan</i>	34
5.3.1.2. Brojevi <i>dvâ</i> , <i>òbadvâ</i> , <i>trî</i> i <i>čèt(i)ri</i>	35
5.3.2. Redni brojevi	36
5.3.3. Brojevni pridjevi	36
5.4. Pridjevi	36
5.4.1. Pozitiv	36
5.4.1.1. Osnova i nastavak	37
5.4.1.2. Određeni lik pridjeva	37
5.4.1.3. Neodređeni lik pridjeva	38
5.4.1.4. Morfonološke promjene u pozitivu	39
5.4.2. Komparativ i superlativ	40
6. Zaključak	41
7. Sažetak	43
8. Summary	44
9. Popis literature	45
10. Prilozi	48
10.1. Rječnik manje poznatih riječi iz govora Ogulinskoga Zagorja	48
10.2. Transkripcija audio zapisa	54

1. Uvod

Za izradu svojega diplomskoga rada odabrala sam temu iz područja dijalektologije. Slušanjem i polaganjem ispita iz kolegija „Uvod u dijalektologiju hrvatskoga jezika” na drugoj godini preddiplomskoga studija te kolegija „Čakavsko narječje” na trećoj godini preddiplomskoga studija počinje moje zanimanje za dijalektologiju, ali i želja za izradom diplomskoga rada upravo iz tog područja.

Na samom kraju fakultetskog obrazovanja želim zahvaliti profesorici i mentorici Silvani Vranić koja je na mene prenijela ljubav i zanimanje prema dijalektologiji i time me potakla da napišem diplomski rad na tu temu, ali i dr. sc. Ivani Nežić, prof. dr. sc. Sanji Zubčić, prof. dr. sc. Diani Stolac, doc. dr. sc. Borani Morić-Mohorovičić, doc. dr. sc. Anastaziji Vlastelić, doc. dr. sc. Željki Macan te izv. prof. dr. sc. Kristianu Novaku na znanju koje su mi prenijeli tijekom godina studiranja.

Diplomski rad napisan je pod vodstvom moje mentorice, redovite profesorice Silvane Vranić, a tema diplomskoga rada nosi naslov „Morfologija deklinabilnih vrsta riječi u govoru Zagorja Ogulinskog”. Razlog zbog kojeg sam odlučila napisati rad o ovoj temi jest ljubav prema vlastitom govoru, ali slaba istraženost toga govora. Rad sam napisala nadajući se da ću barem jednim dijelom, koliko umijem, doprinijeti boljem poznavanju hrvatske dijalektne slike.

1.1. Cilj, zadaci i metodologija rada

Za temu svojega diplomskoga rada odabrala sam opis morfologije deklinabilnih vrsta riječi u govoru Zagorja Ogulinskog. Jezičnu sam građu prikupila vlastitim terenskim istraživanjem u siječnju 2019. godine metodom audio zapisa. Ispitanik Zoran Puškarić, rođen 23. 11. 1967. godine, izvorni je govornik Zagorja Ogulinskog. Provedeno je i istraživanje prema upitniku s izvornim govornicima Josipom Puškarićem, rođ. 25. 9. 1946., Dragom Radočajem, rođ. 19. 11. 1987., Vidom Pađan, rođ. 10. 3. 1994. te Igorom Puškarićem, rođ. 1. 8. 1997., koji sam sastavila na temelju dosadašnjeg terenskog istraživanja ogulinskoga govora Sanje Vulić „O govoru Turković Sela” iz 2008., ali i vođena literaturom kako bih provjerila primjere pojedinih oblika i mijena. Što se metodologije tiče, s obzirom da sam autohtoni govornik Zagorja Ogulinskog, u radu sam navela i vlastite primjere i saznanja o samom idiomu.

Cilj je ovoga rada, dakle, predstaviti morfološke značajke deklinabilnih vrsta riječi u govoru Zagorja Ogulinskog. Budući da zagorski govor do sada nije pobliže istražen, bilo je potrebno u radu predstaviti i osnovne razlikovne značajke, temeljno fonološke, a tek onda prikazati morfološke posebnosti koje će doprinijeti boljem poznavanju govora. Na samome kraju rada dodan je popis tipičnih leksema za taj mjesni govor. Prilikom istraživanja govora uočeno je da starije generacije čuvaju svoj govor, a da su mlađe generacije pod većim utjecajem standarda. Ipak, Zagorci i Zagorke u svakodnevnoj komunikaciji s njima, kroz pjesmu, folklor i njegujući svoje običaje, pokušavaju što više utjecati na mlade da očuvaju svoj govor.

2. Smještaj Zagorja Ogulinskog

Zagorje Ogulinsko je maleno selo u Republici Hrvatskoj koje se nalazi u sastavu Grada Ogulina. Ogulin je smješten između Like i Gorskog kotara pa ga nije moguće svrstati niti u jednu regiju, ali se smatra najvećim gradom Gorske Hrvatske. Za Ogulin se tvrdi da je to grad *postavljen na putovima između sjevera i juga, istoka i zapada, na pruži Zagreb – Rijeka – Split, na raskrsnici cesta*.¹ Zanimljivo je da se selo Zagorje spominje već u Modruškom urbaru² u 15. stoljeću. Selo se pruža kroz cijelu dolinu južno od jezera Sabljaci, između brda Veljun i planinskog lanca Velike Kapele pa se zato naziva „Zagorje”. Danas je to područje podijeljeno u više zaselaka: Gornje i Donje Zagorje, Luketići i Kolići. Blizu Zagorja nalaze se još naselja Ribarići, Desmerice i Modruš. Između Zagorja i Desmerice nalazi se izvor Zagorske Mrežnice koji je važno vodocrpilište za Ogulin i čitavu okolicu.³ Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine, Ogulin je imao oko 13 tisuća stanovnika⁴, a novijeg popisa stanovništva Zagorja Ogulinskog (od onoga 2001. godine kada je selo imalo 127 stanovnika) nema.⁵ Zbog raznih seoba u povijesti ovaj je govor jednako toliko specifičan kao i njegov geografski položaj.

Za ogulinski govor karakteristično je miješanje svih triju narječja, što pokazuje činjenica da je govor zastupljen na kartama svih triju narječja (Mijo

¹Matica hrvatska Ogulin, Ogulin – Povijesna i kulturna baština, 2000., str. 6.

²**Modruški urbar** dragocjeni je pisani spomenik modruškoga kmetskog stanovništva 15. stoljeća. Urbar je izrađen po nalogu kneza Bernardina Frankopana. Izvorni urbar koji je pisan glagoljicom nije sačuvan. Frankopansko modruško vlastelinstvo obuhvaćalo je područje od Severina i Lukovdola na sjeveru do Saborskoga na jugu unutar kojeg su se nalazila 32 kmetska naselja. Usp. Hrvoje Salopek. Stari rodovi Ogulinsko-modruške udoline, Centar za kulturu, Ogulin, 2000., str. 43.

³Zagorje Ogulinsko, Dostupno na: [https://hr.wikipedia.org/wiki/Zagorje_\(Ogulin\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Zagorje_(Ogulin)) (22. 6. 2019.)

⁴Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. god., Statistička izvješća, Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_03/h01_01_03_zup04.html (24. 6. 2019.)

⁵Iz neslužbenih informacija saznala sam da Zagorje Ogulinsko danas ima oko 600 stanovnika bez obližnjih Ribarića i Desmerice.

Lončarić: *Kajkavsko narječje*, Dalibor Brozović: *Čakavsko narječje*, Josip Lisac: *Hrvatska dijalektologija 1; Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*).⁶ Naravno, nisu sva narječja zastupljena u jednakoj mjeri. Jednako se može reći i za govor Zagorja Ogulinskog koji je sličan ogulinskom, no nekim se značajkama razlikuje, kao što će pokazati analiza u ovom radu (npr. u govoru je vidljiva izrazita redukcija zanaglasnog *i*, čuvanje stare skupine *-čr*, stari nastavci *-ov/-ev* u G mn. imenica muškoga roda te izražena štokavska akcentuacija).

⁶ Darija Turković, *Klasifikacija govora Ogulina*, Sveučilište u Rijeci, Završni rad, 2016., str. 1. Dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffri%3A474> (1. 6. 2019.)

3. Dosadašnja istraživanja o govoru

Govorne osobitosti uglavnom izravno ukazuju na podrijetlo govornika. U govoru Zagoraca i Ogulinaca nije sve tako jednostavno. Govori hrvatskoga stanovništva na čitavom su području Ogulinsko-modruške doline utemeljeni na čakavskome narječju. Ti se čakavski govori uvrštavaju u srednjočakavski dijalekt koji je obilježen ikavsko-ekavskim refleksom jata.⁷ Taj je dijalekt prije osmanlijskih prodora bio daleko rasprostranjeniji. Masovne seobe Hrvata promijenile su sliku toga dijalekta. U unutrašnjosti se taj dijalekt sačuvao u brinjskom i otočaćkom kraju, u Ogulinsko-modruškoj udolini te zapadno od Karlovca. Iako je govor Ogulinsko-modruške udoline primarno čakavski, pod utjecajem je kajkavskog i štokavskog narječja koja se isprepliću.⁸ Iščitavajući literaturu, uočila sam da nekoliko dijalektologa opisuje ogulinske govore i uvrštava ih u svoje studije. Govor Zagorja Ogulinskog nije zasebno istražen, već je ponegdje spomenut u okviru ogulinskih govora.

Hrvoje Salopek (Zagreb, 1960.) zaposlen je u Hrvatskoj matici iseljenika kao glavni urednik mjesečnika „Matica”. Dugi niz godina bavi se rodoslovljem ogulinskog kraja. U toj knjizi obrađen je zemljopisni položaj, prirodne osobine, a najviše povijest Ogulina i okolice s posebnim osvrtom na migracije stanovništva. Obraden je i govor, imenoslovlje i tradicijski život stanovništva. U drugom dijelu knjige H. Salopek analizirao je dvjesto starosjedilačkih ogulinsko-modruških rodova i prezimena, od njihova prvoga pisanog zapisa do danas, uz zemljovide rodovskih naselja, s dodatkom sto najvećih rodova i značajnim pripadnicima tih rodova.⁹ U toj je knjizi pod poglavljem „Govor, prezimena i obiteljski nadimci Ogulinsko-modruške udoline” spomenuo i govor

⁷ Hrvoje Salopek, *Stari rodovi Ogulinsko-modruške udoline*, Centar za kulturu, Ogulin, 2000., str. 153.

⁸ Hrvoje Salopek, 2000., *ibid.*, str. 153.

⁹ Hrvoje Salopek („Ogulinsko-modruški rodovi”), Dostupno na: <https://www.stajnica.com/povijest-i-kulturno-stvaralastvo/hrvoje-salopek-ogulinsko-modruski-rodovi> (24. 6. 2019.)

Zagorja Ogulinskog. Ističe da je štokavski utjecaj u govorima te udoline vidljiv u izostavljanju zanaglasnog vokala *i*, npr. *tèletna*, *vòzt*, *gònt* i sl., posebice u govorima u Zagorja Ogulinskog, Modruša i Cerovnika. Također naglašava da štokavska akcentuacija potiskuje staru čakavsku akcentuaciju. H. Salopek ističe da je to najsnažnije vidljivo u Zagorju Ogulinskom, josipdolskom i modruškom kraju, za razliku od oštarijskog kraja, gdje se čakavski naglasni sustav dobro čuva. Prema govornim osobinama, H. Salopek unutar Ogulinsko-modruške udoline izdvaja četiri tipa srednjočakavskoga dijalekta. Za Zagorje Ogulinsko kaže da govornici rabe *käj* umjesto *čä*.¹⁰

Mijo Lončarić, hrvatski jezikoslovac, jedan od najuglednijih hrvatskih dijalektologa i najbolji poznavatelj kajkavskog narječja, uvrštava grad Ogulin na kartu kajkavskoga narječja te spominje Zagorje Ogulinsko: *sve do mjesta Zagorja, južno od Ogulina, ima danas kajkavskih osobina, ali one su smatrane kasnijim kulturnim utjecajem jer je kajkavština kao književni jezik u sjevernoj Hrvatskoj bila idiom većeg društvenog prestiža*.¹¹ M. Lončarić ističe da je za ogulinski govor karakteristična prijelazna linija između čakavskoga i kajkavskoga narječja, koja, što više ide na jug, ima više čakavskih obilježja. To se sve dogodilo zbog osmanlijskih osvajanja i migracija ljudi s istoka i juga zemlje pa je zbog toga ogulinsko područje tako specifično.¹²

Poznata hrvatska jezikoslovka i dijalektologinja Iva Lukežić u svojoj knjizi „Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt“, koju je napisala 1990. godine, opisuje poddijalekte ikavsko-ekavskoga dijalekta. To su tri tipa: primorski, kontinentalni i rubni. Ona ogulinski govor svrstava u kontinentalni tip te spominje, poput M. Lončarića, seobe naroda iz drugih jezičnih područja.¹³ U poglavlju gdje navodi granično područje između Gorskog kotara i Like svrstava

¹⁰ Hrvoje Salopek, 2000., *ibid.*, str. 157.

¹¹ Mijo Lončarić, *Kajkavsko narječje*, Školska knjiga, Zagreb, 1996., str. 165.

¹² Darija Turković, 2016., *ibid.*, str. 6.

¹³ Iva Lukežić, *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1990., str. 25.

Gornje i Donje Zagorje u ikavsko-ekavske govore.¹⁴ I. Lukežić spominje kanovački akcent koji je realiziran u Zagorju Ogulinskom, skraćivanje nenaglašenih duljina, postojanje fonema /č/ i /ć/ te čuvanje finalnog /l/.

Hrvatski jezikoslovac i dijalektolog Josip Lisac u svojoj studiji „Čakavsko narječje” detaljno opisuje čakavsko narječje. On spominje ogulinsko-dugoreško područje kao čakavsko područje te ga svrstava u srednjočakavski dijalekt. U popisu mjesta gdje je zastupljen ikavsko-ekavski refleks jata ubraja i Zagorje Ogulinsko.¹⁵ Isti autor i u studiji „Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja” piše o govoru Ogulina. Smatra da govor Ogulina možemo promatrati u okviru sva tri narječja. U studiji nije spomenuto Zagorje Ogulinsko, ali se iz rečenog može zaključiti da je i u tom govoru osobito dominantna štokavska akcentuacija koja je potisnula čakavsku akcentuaciju.

Sanja Vulić je 2008. godine objavila članak „O govoru Turković Sela”. S. Vulić je dala iscrpnu analizu toga govora od fonološke do semantičke razine. Kao i spomenuti dijalektolozi, slaže se da je za taj govor karakteristično miješanje sva tri narječja, ali u različitoj mjeri. Iako nije opisan govor Zagorja Ogulinskog, njezin je znanstveni članak osobito koristan za fonološku i morfološku analizu govora Zagorja Ogulinskog. S. Vulić, naime, ističe da je *po rasporedu međunarječnih odnosa, govor Turković Sela sukladan govoru grada Ogulina, a također i govorima Ogulinskog Hreljina, Desmerica i Zagorja u Ogulinsko-modruškoj udolini*.¹⁶

¹⁴ Iva Lukežić, 1990., *ibid.*, str. 25.

¹⁵ Josip Lisac, *Hrvatska dijalektologija 2, Čakavsko narječje*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2009., str. 15.

¹⁶ Sanja Vulić, *O govoru Turković Sela*, Hrvatski studiji Sveučilšta u Zagrebu, 2008., str. 24. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/78910> (24. 6. 2019.)

O govoru Zagorja Ogulinskoga nitko nije detaljno pisao, stoga sam ga kao stanovnica toga mjesta odlučila istražiti i zabilježiti jezičnu građu kako bih pridonijela očuvanju idioma, ali i kulturne baštine ogulinskoga kraja.

4. Razlikovne značajke govora Zagorja Ogulinskog

Kao što je rečeno, govor stanovnika Zagorja Ogulinskoga pripada ikavsko-ekavskome čakavskom dijalektu. Prema karti I. Lukežić govor je dio kontinentalnog poddijalekta. Prožimanje triju narječja osobito je izraženo u govoru sela Zagorja Ogulinskog, ali i obližnjih Desmerica. Ipak, zbog čakavske osnovice, na dijalektološkim kartama Zagorje je označeno kao čakavsko mjesto, kao i grad Ogulin. Zaključno, temeljno su čakavski svi govori Ogulinsko-modruške udoline, iako su mnogi od njih pod većim ili manjim utjecajem i drugih narječja.¹⁷

4.1. Akcentuacija

Prozodijski sustav govora Zagorja Ogulinskog ima četiri naglaske: à, â, â, á, npr. *žèp, šèn(i)ca, gâtre, túkac* i zanaglasne dužine, npr. *kòkòt, pedèsèt*. S. Vulić piše u svojem članku da je *taj novoštokavski akcenatski inventar uvjetovan najnovijim promjenama u tom tipu govora, tj. ostvarivanjem kratkouzlaznoga naglaske*,¹⁸ npr. *imèna, kòpat, òprat, pòčinut, rèšetka, sèlo, vòda, vretèno*. Važno je naglasiti da se *zanaglasna duljina javlja kod novoštokavskog povlačenja naglaske*¹⁹, npr. *dvòrišće, lòžišće, šezdèsēti*. S. Vulić piše da se u govoru Turković Sela *susreću i primjeri sa starim čakavskim regresivnim pomakom silaznog naglaske, ali bez promjene naglasnoga*

¹⁷ Sanja Vulić, O govorima u ogulinsko-modruškoj udolini potkraj 20. i početkom 21. stoljeća na primjeru govora Oštarija, Znanstveni institut Gradišćanskih Hrvatov, Dostupno na: [http://www.zigh.at/index.php?id=22&tx_ttnews\[tt_news\]=28&cHash=b42483f7ca09707ea5b14edf429aac7f](http://www.zigh.at/index.php?id=22&tx_ttnews[tt_news]=28&cHash=b42483f7ca09707ea5b14edf429aac7f) (22. 6. 2019.)

¹⁸ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 5.

¹⁹ Mate Kapović, O naglasku u staroštokavskom slavonskom dijalektu, *Croatica & Slavica Iadertina*, God. IV. Br. 4., str. 143. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=51945 (22. 6. 2019.)

*inventara, pa takvi primjeri imaju stare naglaske na novom mjestu.*²⁰ Ističe primjere poput: *čëra, čöv(i)k, gödna, držat, ôvde* i sl.²¹ Ta čakavska značajka ovjerena je i u govoru Zagorja Ogulinskog. Duljenje kratkog naglasaka u slogu na koji je regresivno prenesena silina, u literaturi se naziva „kanovačkim” duljenjem, „kanovačkom pojavom” ili „kanovačkim akcentom”.²² Ta pojava, piše I. Lukežić, *javlja se u govorima sa sustavnim prijenosom siline na prednaglasnu kračinu, pri čemu se na tim novim distribucijskim mjestima siline realizira dugi akcent uzlazne intonacije.*²³ Takav naglasak ostvaren je u govoru Zagorja Ogulinskog, npr. *čélo, jézik, kádi, lóvac, mágla, nóga, órij, rébro, žéna.*²⁴ U govoru Zagorja Ogulinskog mogu se pronaći primjeri u kojima se naglasak povukao na proklitiku, npr. *dò jutra, nà glāvu, nà more, nà njivu, ù grad, ù seno, ù škōlu, ù šumu, ù zrak*, ali i primjeri u kojima nije došlo do te pojave, npr. *na cèstu, na mǎšu, po vòdu, u blàto, u kòlo.*²⁵ Iz svega rečenog proizlazi da je akcentuacija u govoru Zagorja Ogulinskog izrazito štokavska, ali sačuvane su i čakavske značajke.

4.2. Refleks jata

Prema praslavenskom jatu u čakavskom se narječju razvilo pet refleksa, a to su: ikavski, ekavski, jekavski, ikavsko-ekavski i nezamijenjeni jat. Čakavski govori koji istovremeno rabe i ikavski i ekavski refleks jata u literaturi se nazivaju ikavsko-ekavskim govorima.²⁶ U govoru Zagorja Ogulinskog vidljiv je

²⁰ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 5.

²¹ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 5.

²² Iva Lukežić, 1990., *ibid.*, str. 92.

²³ Iva Lukežić, 1990., *ibid.*, str. 77.

²⁴ Iva Lukežić, 1990., *ibid.*, str. 77.

²⁵ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 5.

²⁶ Božidar Finka, Čakavsko narječje, Čakavska rič, Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi, Br. 1, Split, 1971., str. 22.

ikavsko-ekavski odraz jata, pa je potrebno objasniti samu pojavu i u kojim točno slučajevima do nje dolazi. Riječ je o zakonu Jakubinskog i Meyera, koji su za istraživanja čakavskoga područja u prvoj polovici 20. stoljeća ustanovili određene zakonitosti kada se pojavljuje taj refleks. Jat će biti ekavski ako se nalazi ispred dentalnih suglasnika d, t, n, s, z, r, l, niza kojih slijede vokali a, o, u ili ø, a ikavski će refleks jata onda biti zastupljen u svim drugim slučajevima.²⁷ Na kraju riječi, u tvorbenim i gramatičkim morfemima realizirat će se ikavski refleks jata.²⁸ Tako je, npr. prema spomenutom pravilu: *blêd, bël, dëd, kòleno, mëra, mësto, tësto, vëtar, čòvik, dîte, lîp, mlîko, slîp, svića*.

Taj refleks jata po pravilu Mayera i Jakubinskog pronalazimo i u sintagmama, npr. *mísit tësto za orhnjàču, imat lîpo têlo, lîpa mëra*. Noviji se, jekavski refleks jata realizira u riječi *gnjézd*, a ijekavski u riječima *cijéna, rijéka, rijêč* i sl.²⁹ Ovom je značajkom, dakle, govor Zagorja Ogulinskoga čakavski.

4.3. Čakavska jaka vokalnost

4.3.1. Puna čakavska nepreventivna vokalizacija slabog šva

U govoru Zagorja Ogulinskog šva je u kratkim i dugim slogovima dao vokal *a*: *čèsan, dànas, dâñ, dàska, màgla, sàñ, stáblo, stàklo, òtac, pàs, kàsno, vëtar*.

Čakavska jaka vokalnost zastupljena je u tom govoru tendencijom pune čakavske nepreventivne vokalizacije slaboga šva, o čemu svjedoče primjeri: mjesni prilog *kádi* ('gdje'), npr. *Kádi si bil?*, *Kádi se kúplješ nà moru?*, *Kádi si bila čëra?*, *Kádi je dëda spâl?*, *Kádi mi je príbor za škôlu?*, *Kádi je bil pîr?*, *Kádi su bili nôvci?*, *Ne znâm kádi je màma* i sl.; imenica *màša* ('misa'), npr.

²⁷ Pravilo Meyer-Jakubinski, Dostupno na: <http://kagovori.gmk.hr/Pojmovnik/Adrijatizam> (28. 6. 2019.)

²⁸ Iva Lukežić, 1990., *ibid.*, str. 13.

²⁹ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 6.

Īdēm k mǎš; ĩdēm na mǎšu; oblici osobne zamjenice ‘ja’ u I jd. *s mǎnūm* ‘sa mnom’, npr. *Ne ĩdēš dǎnas s mǎnūm?* Međutim, nije sasvim dosljedna, pa se istodobno, piše S. Vulić za govor Turković Sela, rabe primjeri *mĭn* i *mĭnār*.³⁰ Jednako je i u zagorskom govoru.

4.3.2. Dvoglasni *ie* i *uo*

Za govor Zagorja Ogulinskog važni su dvoglasni *ie* i *uo* kao rezultati zatvaranja dugih fonema /e/ i /o/ bez obzira na podrijetlo, to jest *e > ie* i *o > uo*, npr. *jâ ne bi ziēla* (‘ja ne bih uzela’), *tek je piēto okōtla prâse* (‘tek je peto okotila prase’), *muōj vūjac, duōjdu i pruōjdu*³¹ te primjeri poput *bliēd sǎft, sviēdno, tiēlo*, nastali od prednjega nazala, jata i primarnoga *e*, zatim primjer *muōž* koji je nastao od stražnjega nazala te *puōž* nastao od slogotvornog *l*. Ipak, u današnje vrijeme sve se više gube dvoglasni, a ostaju samo u starijih govornika. Ova se značajka, iako su diftonzi svojstveni i drugim narječjima, može pribrojiti čakavskoj tendenciji pojačane vokalnosti jer diftonzi idu u pravcu zatvaranja.³²

4.4. Mijene konsonanata

Gubljenje konsonanta ili konsonantskih skupina svojstveno je svim narječjima, pa i čakavskome. Gubljenja mogu biti na početku, u sredini ili na kraju riječi. Ono što je karakteristično samo za čakavce jest pojava koju I. Lukežić naziva slabljenjem šumnika u zatvorenom slogu. U govoru Zagorja Ogulinskog za ovoga je istraživanja ovjeren primjeri *òst* (‘ocat’), a moguće su i općejezične mijene na početku riječi kao u primjeru *šēnca* (‘pšenica’).

³⁰ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 7.

³¹ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 7.

³² Milan Moguš, Čakavsko narječje, Fonologija, Školska knjiga, Zagreb, 1997., str. 82-83.

4.5. Završno slogovno /l/

Zadržano finalno /l/ nije značajka koja je karakteristična samo za jedno narječje. Nju nalazimo kod čakavaca i kod kajkavaca, ali i u jednom manjem dijelu i u štokavskih govornika. Milan Moguš piše da se završno /l/ javlja u dvjema velikim grupama. Prvu grupu čine imenice s pridjevima, a u drugu grupu spada muški rod glagolskog pridjeva radnog.³³ Silvana Vranić uz spomenute dvije skupine navodi i treću kategoriju, tj. kategoriju dočetka unutrašnjega zatvorenog sloga osnova različitih riječi, npr. *bôl-na, kôl-ci, mûl-ci, nõrmâl-no, pâl-ci*.³⁴ Takav ostvaraj vidljiv je i u govoru Zagorja Ogulinskog. Finalno je slogovno /l/ očuvano u svim kategorijama (u imenica, pridjeva i glagolskoga pridjeva radnoga) u finalnoj i medijalnoj poziciji: *čàval, dèbel, glèdal, pâkal, pèkal, rèkal, sélce* i zasigurno je rezultat čakavske osnove.

4.6. Zamjenica *kaj* i tvorenice zamjenice *ča*

Zamjenica *käj* prisutna je u govoru Zagorja Ogulinskog. Ona je ekvivalent upitno-odnosne zamjenice ‘što’ u hrvatskom standardnom jeziku. Tako će Zagorci upitati: *Käj dèlaš?; Po käj ìdēš?; Käj jâ tô vîdîm tûj?* i sl. Osim toga, upotrijebit će *käj* u značenju ‘koji’, npr. *Tô je ònāj pàs käj smo ga čèra vîdli* (‘To je onaj pas kojeg smo vidjeli jučer’). Ono što je ovdje ipak važno napomenuti jest činjenica da se zamjenica *käj* gubi kod mlađih generacija na ogulinskom području, ali ne u Zagorju Ogulinskom zbog utjecaja starijih generacija i odvojenosti od grada. Iako se u govoru Zagorja Ogulinskog koristi zamjenica *käj*, pronalazimo tvorenicu *zâč* koja je nastala od zamjenice *čà*, npr. *Zâč si tô nàpravil?* Zamjenicom *čà* Zagorci tvore i prilog. Tako je i sa svezama zamjenice *čà* i nekih prijedloga, npr. *Nâč si mètнул?* (‘na što si stavio?’), *Pôč si*

³³ Milan Moguš, 1997., *ibid.*, str. 82.

³⁴ Silvana Vranić, Realizacija finalnoga slogovnoga /l/ u govorima čakavskoga narječja, Hrvati i Mađari u svjetlu prožimanja kultura i jezika, priopćenja hrvatskih sekcija III. međunarodnog slavističkog skupa pod naslovom „Teorija i praksa nastave slavenskih jezika”, Bibliotheca Croatica Hungariae, knj. 2., Pečuh, 1996., str. 279.

dòšal?, *Úč da mètñēm?* ('u što ću staviti?').³⁵ Drugim riječima, kajkavska je zamjenica sekundarna, sociolingvistička značajka, a primarna je upitno-odnosna zamjenica bila *čà*, što opet ide u prilog čakavnosti govora Zagorja Ogulinskoga.

4.7. Protetski konsonanti *v-* i *j-*

Nekadašnje stare proteze još se uvijek dobro čuvaju u pojedinim riječima. Proteza je pojava u kojoj se /j/ ili /v/ predmeću riječima koje počinju vokalom.³⁶ Proteza /v/ ovjerava se uglavnom u kajkavaca i može se uključiti u vrlo rane kajkavske utjecaje na govor Zagorja Ogulinskog, npr. *vújac/vúje* ('ujak'), *vùjna* ('ujna'), *vùvo* ('uho'), *vúši* ('uši, nametnici'), *vùšesa* ('ušesa'), *vùsnica* ('usnica'), *vùčtelj* ('učitelj'), *vùčit* ('učiti'), *vùgljēn* ('ugljen'), *vùlje* ('ulje'), *vùra* ('ura') i sl. U govoru ima riječi s početnim *j-* ispred samoglasnika, što je uobičajeno i u čakavaca, tzv. protetski konsonant *j-* u riječima: *jápno* ('vapno'), *japnènica* ('vapnenica'), *jùžna* ('užina, ručak'), *jùžnat* ('užinati, ručati').

4.8. Rezultati **tj* i **dj*

S. Vulić piše da *kao refleks starohrvatskog fonema /t'/ u današnjem govoru Turković Sela izostaje tipično čakavski fonem /t'/ pa se izgovara sukladno štokavskom /ć/*.³⁷ U govoru Zagorja Ogulinskog potvrđen je takav ostvaraj, npr. *ćúk, kùća, nòć, pòmòć, smèće, vrìća*. Refleks skupine **stj* javlja se često kao *šć*. U govoru Turković Sela i Zagorja Ogulinskog zabilježeni su primjeri: *blíšćat, dvòrišće, ògnjīšće, kléšća, líšće, vríšćat, pršćat, púšćat, střnišće, šćâp*.³⁸ Primjer nalazimo i u imenici 'mast' u I. jd., npr. *s màšćūm* ('s masti'). Refleks skupine **dj* je /j/, kao i u čakavskome narječju, npr. *mèja* ('međa'), *slàje grôzje* ('slade

³⁵ Darija Turković, 2016., *ibid.*, str. 13.

³⁶ Darija Turković, 2016., *ibid.*, str. 19.

³⁷ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 7.

³⁸ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 9

grožđe'), *mlàja cùra* ('mlađa djevojka'), ali ipak prevladavaju primjeri s fonemom /ǰ/, npr. *glàđī, lùđī*, koji je jednak, piše S. Vulić, štokavskomu.³⁹

4.9. Refleks vokala *ǰ

S. Vulić piše da u govoru *Turkovića* izostaje tipično čakavski refleks nekadašnjeg prednjega nazalnoga vokala a ispred j, č, ž. Kao posljedica postupne štokavizacije govori se *jèz(i)k, žèt stŕn, prez. žànjēm*.⁴⁰ Takva je situacija i u govoru Zagorja Ogulinskog. Negdašnji prednji nazal *ǰ uvijek daje e: *jèz(i)k > jèzyk-, mēso < mēs-, pàmēt < pamęt-* i sl.

4.10. Refleks stražnjeg nazala *ǰ i slogotvornog *l

U govoru Zagorja Ogulinskog potvrđeno je izjednačenje odraza stražnjeg nazala i samoglasnog *l (*ǰ = *l > u), npr. *mûž, sùbota, zûb, rúka; vûk, jàbka, dùg, sùnce*.⁴¹ Tako je moguće u svim trima narječjima, dosljedno u štokavskom, uglavnom u čakavskom, u manje govora unutar kajkavskoga narječja.

4.11. Redukcija kratkoga zanaglasnog fonema /i/

U svim ogulinskim govorima, a osobito u govoru Zagorja Ogulinskog, izrazito je uočljiva tendencija redukcije kratkoga zanaglasnoga fonema /i/, npr. *gòdna, gònt, jùžna, krùnca, mīsečna, mīšalca, mòlt, nèdlja, ròdt, pīščē, pūnca, svètca, zlàtca, zīherca, žigèrca* ('jetrica'). U govoru Zagorja javljaju se primjeri u kojima dolazi do redukcije fonema /u/ (primarno od slogotvornog l), npr.

³⁹ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 9

⁴⁰ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 7.

⁴¹ Marina Marinković, Ikavsko-ekavski refleks jata u štokavskim govorima istočnoga karlovačkoga pokuplja, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, No. 21, 2017., str. 9. Dostupno na: <https://doi.org/10.21857/mwo1vc5ely> (22. 6. 2019.)

jäbka. Slično toj pojavi mogu se uočiti i sažimanja, npr. u riječima *svédno mî je* ('svejedno mi je') i *njêv pàs* ('njihov pas').⁴²

4.12. Odras promjene *v̄b-* > *v-* > *∅* i prijedloga *v̄b* > *u*

Odras promjene *v̄b-* > *v-* > *∅*, to jest gubljenja *v* nakon gubljenja poluglasa, kao značajku čakavskoga narječja, nalazimo u primjerima *nùk* i *nùka* ('unuk i unuka'), *ziêt* ('uzeti'), *čèra* ('jučer'). Glagol *ziêt* u prezentu glasi *zèmēm*. Funkcionalan je prijedlog *u* od *v̄b-*, npr. *u pódne*, *u pètāk*, *u sèlu*, *u vòcāru* i sl.⁴³ Iako je u mnogim čakavskim govorima tako, ta pojava načelno se može tumačiti kao utjecaj štokavskoga narječja.

4.13. Status fonema /x/

Fonem /x/ u govoru Zagorja Ogulinskog nerijetko se gubi, npr. *armònika*, *ìljada*, *lâd*, *plàta* ('plahta'), *strâ*, 1. jd. prezenta *òcu*, G mn. *od nàši lîpī mām*, *rána* ('hrana'), *râst*, ('hrast'), ili je supstituiran fonemima /v/ i /j/, npr. *u strâvu* ('u strahu'), *grîj*, *kíjat* ('kihati'), *krìv*, *dùvān*, *júva*, *bùva*, *glûv*, a u skupini /hv/ supstituiran je fonemom /f/, npr. *pofálit*, *fála* i sl.⁴⁴ Ovakav je status fonema /x/ moguć i kao rezultat čakavske osnove i štokavskoga utjecaja.

4.14. Rezultat skupine *čr

U govoru Zagorja Ogulinskog sačuvala se stara skupina *čr, npr. *čřv*, *čřvljiv*, *čřip*, *čřišnja*, ali u puno manje primjera. Uglavnom je stariji skup *čr realiziran kao *cr*, kao što je u štokavskom narječju, ali danas već i u mnogim čakavskim govorima.

⁴² Darija Turković, 2016., *ibid.*, str. 26.

⁴³ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 8.

⁴⁴ Marina Marinković, 2017., *ibid.*, str. 238.

Strane se skupine **sp*, **sk*, **st* zamjenjuju skupinama *šp*, *šk* i *št*, pa se u govoru Zagorja Ogulinskog može čuti: *št̃mat*, *št̃ernja*, *št̃àla*, *škúro*, *šp̃àjza* i slično, što je moguće u svim trima narječjima.

4.15. Rotacizam

Pojava rotacizma nije svojstvena samo čakavskim govorima, već se javlja i u mnogim kajkavskim govorima te u jednom dijelu štokavskih govora. Do rotacizma dolazi kada je prezentska osnova glagola ‘moći’ rotacirana pa se fonem /ž/ zamjenjuje fonemom /r/.⁴⁵ U govoru Zagorja Ogulinskog primjeri su sljedeći: *mòrēm* (1. 1. jd. prez.), *mòreš* (2. 1. jd. prez.), *mòre* (3. 1. jd. prez.), *mòremo* (1. 1. mn. prez.), *mòrete* (2. 1. mn. prez.), *mòru/mòredu* (3. 1. jd. prez.).

4.16. Disimilacija

Od disimilacijskih pojava u govoru Zagorja Ogulinskog mogu se čuti preoblake skupa *mnj*, tipične i za štokavsko i za čakavsko narječje, npr. *dimnjačar* > *d̃imljačār*, *dimnjak* > *d̃imljāk*, *sumnjam* > *súmljām* i sl.

4.17. Depalatalizacija

Depalatalizacija je uglavnom karakteristična za kajkavsko narječje, dijelom i čakavske govore, a u govoru Zagorja Ogulinskog potvrđena je među provjeranim primjerima samo u primjeru *s̃liva* (‘šljiva, voćka’), no upravo tako je i u mnogim ikavsko-ekavskim čakavskim govorima.

4.18. Tercijarna jotacija

Treća jotacija rijetka je, provedena je samo u primjerima poput *ćèdan* (‘tjedan’), *ćèrat se* (‘tjerati se’) i *pòcerat* (‘potjerati’), te ju u njima možemo smatrati štokavskim utjecajem na govor Zagorja Ogulinskog, dok u ostalim

⁴⁵ Iva Lukežić i Marija Turk, Govori otoka Krka, Libellus, Crikvenica, 1998., str. 93.

primjerima ostaje slijed neizmijenjen, što je zasigurno rezultat čakavske starine u tom govoru.

Može se ustvrditi da u govoru Zagorja Ogulinskog ipak ima najviše čakavskih obilježja: relikti akcentuacije, refleks jata, čakavska jaka vokalnost, tvorenica *zâč*, prilozi *pôč*, *nâč* i *ûč*, slabljenje šumnika te gubljenje v nakon gubljenja poluglasa na početku riječi. U štokavska fonološka obilježja ubraja se: glavnina akcenatskih značajki, izostanak tipično čakavskoga rezultata prednjeg nazala u /a/ ispred j, č, ž, djelomična treća jotacija, većinom redukcija fonema /i/, uglavnom status fonema /x/, a u kajkavska obilježja: zamjenica *käj* i proteza. Završno slogovno /l/ i rotacizam potvrđeni su u svim narječjima. Rezultati **tj* i **dj* svojstveni su čakavskome i štokavskome narječju, a stara kajkavska i čakavska skupina *čr* kao *cr* moguća je i kao rezultat čakavske osnove, ali i štokavskoga utjecaja.

5. Morfološke osobitosti

U govoru Zagorja Ogulinskog, kao i u govoru spomenutog Turković Sela, na morfološkoj razini u velikoj mjeri se još uvijek dobro čuvaju čakavske značajke.⁴⁶ Važno je istaknuti da je imenički i pridjevsko-zamjenički sustav u cijelosti čakavski.⁴⁷ Sačuvani su mnogi stari čakavski nastavci imenica, npr. *òremo s kònji, ìmām pùno krâv, dâj tîm óvcam jÿst, kâj tô imaš u rúki?* i sl.⁴⁸ S. Vulić ističe značajke čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta koje su vidljive i u govoru Zagorja Ogulinskog, npr. komparacija pridjeva, prijedložne sveze *zâč* ('zašto'), neodređena zamjenica *kî* ('tko'), brojevi na *-najst*, neki prezentski oblici, oblik *nî* za 3. lice jd. zanijekanog svršenoga prezenta glagola biti, oblici za 3. lice množine koji završavaju na /u/, npr. *òni vòzu* itd.⁴⁹ S. Vulić piše da je *stari kajkavski utjecaj prepoznatljiv u uporabi upitno-odnosne imeničke zamjenice kâj za neživo.*⁵⁰

Ovaj je rad usmjeren na morfologiju deklinabilnih vrsta riječi, pa će se izložiti oblici imenica, zamjenica, brojeva i pridjeva.

5.1. Imenice

Kod imenica u govoru Zagorja Ogulinskog značajne su gramatičke kategorije roda (muški, ženski i srednji rod), broja (jednine i množine), padeža (N, G, D, A, V, L, I) te kategorije 'živo'/'neživo'. Razlikuju se tri sklonidbene vrste (*a*-vrsta, *e*-vrsta i *i*-vrsta).

⁴⁶ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 3.

⁴⁷ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 3.

⁴⁸ Hrvoje Salopek. Stari rodovi Ogulinsko-modruške udoline, Centar za kulturu, Ogulin, 2000., str. 154.

⁴⁹ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 3.

⁵⁰ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 4.

I. a-vrsta m. r.

N jd.: apàrāt, belánjak, bïcko (‘nerast’), Bôg, Bòž(i)ć, brät, bñlog, búbreg, cèr, cvît, čöv(i)k, ćök (‘mladi junac’), ðim, ðimljāk, fàžōl, gräb, gräd, mèdved, kòkōt (‘pijetao’), krùv, pijánac, pläc, pöp, räj, räst (‘hrast’), stàrac, stúp, svèkar, škrälūp (‘skorup’), túljak, ùmorak (‘krastavac’)

G jd.: Bòga, bräta, búbrega, bunára, ðima, dräča, fažóla, guláša, jârca, kòkōta (‘pijetla’) kräja, krüva, gríjā, mèdveda, òbičāja, päpra, pläča, sijáča, škralúpa (‘skorupa’), zävichāja

D jd.: bälavacu, bokétu (‘posudi za mlijeko’), bravúncu (‘mravu’), čöv(i)ku, ðimljāku, jêžu, krüvu, ládu (‘hladu’), mäku, pétku, pöpu, sìru, svèkru, vrātu

A jd.: bökët (‘posudu za mlijeko’), dâr, drôb (‘crijeva’), dvôr, lišnjāk (‘lješnjak’), mèdveda, mèžnāra (‘zvonara’), òrij (‘orah’), vètar, závoj, zîd

A je jednak N za ‘neživo’, npr. *gumènjāk, jèzik, krùv, lôj, päpar, vlāk*, a nastavak je *-a* za ‘živo’, npr. *ćòka, Ìvana, kònja, piljúna* (‘orla’), *vòla*.

V jd.: bräte, mèdvede, júncu, kòkōtu (‘pijetlu’), máčku, mèžnāru (‘zvonaru’), mùžu, pádu, pöpe, sijáču, túljku, vètru, vòlu

L jd.: čámcu, dröbu, fažólu, glásu, kāmēnu, kljúču, lüku, mráku, nosáču, pánju, pétku, strávu (‘strahu’), šténcu, žèpu

I jd.: čöv(i)kom, kònjem, Mârkom, nóžem, opasáčom, pöpom, plügom, tràktorom, sijáčem, Slâvkom, ùmorkom (‘krastavcem’), vòlom, zúbom, životom

U I jd. imenica muškoga roda nastavak je *-om*, odnosno *-em*, ovisno o nepalatalnom/palatalnom dočetu osnove.

N mn.: bàti, bravúnci (‘mravi’), črvī, jârci, kòfani (‘spremišta za odjeću’), kòlci, kònji, krûgi, lánci, miši, ògnji, päūki, sájmi, sìri, svāti, šcápi, vrägovi/vrâgi

G mn.: bravúnci/bravúncov, čvárki/čvárkov, dánī, kòfani/kòfanov (‘spremišta za odjeću’), komádī, kònji/kònjov, lánci/láncov, ògnji/ògnjov, pãūki/pãūkov, sájmi/sájmov, sìnov, šcápi/šcápvov, vòli/vòlov, vràgov

U G mn. imenica muškoga roda jednako prevladavaju nastavci *-i* i *-ov*.⁵¹ Kod imena naselja, tj. zaselaka u G mn. izmjenjuju se nastavci *-i* i *-ø*, npr. *Jâ sam iz Dèsmerci; ìdēm iz Dèsméric*.

A mn.: bravúnce, črve, čvárke, kòfane, kòlce, kònje, krúge, lánce, mãke, mīše, ògnje, pãūke, šcápe, vràge/vràgove

D mn.: bravúncim, črvim, kòrēnim, kòlcim, kònjim, mīšim, pãūkim, sìnovim, vràgovim

V mn.: ljūdi, sìnovi, vràgovi, závoji

L mn.: bravúncim, júncim, kùmovim, kònji, mīši, pãūki, sìnovi, vràgovi

U L mn. imenica muškoga roda nastavci su *-i* i *-im*.

I mn.: bravúnci, črvi, júnci, kùmovi, kònji, mīši, pãūki, sìnovi, vràgovi, závoji

U I mn. muškoga roda nastavak *-i* je prihvaćen i u novome leksičkom sloju, npr. *s makaróni, sa šampinjóni, sa šampóni*.⁵²

I. a-vrsta, s. r.

N jd.: àvto, díte, dřvo, grlo, jájce (‘jaje’), jápno (‘vapno’), kòleno, mlíko, nēbo, òkno (‘prozor’), òko, sèlo, ùvo, víno, vríme, vretèno, (v)ùlje, zlò

G jd.: àvta, blága, diteta, dřveta, gflā, gròzja, jùtra, mēsa, nēbā, tēsta, jùga, kòpita, pìleta, sàla, vrìmena, zlāta

⁵¹ Nastavak *-ov* u G mn. imenica muškoga roda pojavljuje se kod govornika srednje i starije dobi, dok je u mlađih generacija češće zastupljen nastavak *-i*.

⁵² Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 13.

D jd.: àvtu, blâgu, ditetu, dŕvetu, gŕlu, grôzju, kòlenu, mêsu, nêbu, pèru, sèlu, sìmenu, têstu, vrímenu, zlâtu

A jd.: blâto, crévo, jâto, jùgo, kòleno, lèto, mlíko, pèro, pódne, sïto, ùvo, vretèno, vríme

V jd.: àvto, blâto, crévo, ìme, jâto, jùgo, kòleno, lèto, mlíko, pèro, pódne, sèlo, sïto, vretèno, vríme, zlò

L jd.: àvtu, blâtu, crévu, čèlu, pèru, pódnu, sèlu, têstu, vretènu, vrímenu, zlù

I jd.: àvtom, čèlom, dŕvetom, jájcem, jápnom, jïlom, nêbom, sèlom, sïtom, prâsetom, tèletom, vretènom, vrímenom, zlòm

N mn.: créva, jájca, jápna, kòla, môra, plemèna, sèla, sïta, pòlja, raspéla, vïšala, vrimèna, zvòna

G mn.: crév, jájac, jápnov, kòpitov, plemèni/ov, prâgov, prâmenov, sèlov, sïtov, stâklov, raménov, raspélov, vïšali, vrimèni, zvòni

U G mn. imenica srednjega roda zastupljeni su nastavci: *-∅, -ov/ev i -i*.

A mn.: dèla, gòdišća, jïla, nêbā, plemèna, pòljā, tŕnja, šïblja, zvòna

DL mn.: crévi(m), jájci(m), jápni(m), plemèni(m), sèli(m), sïti(m), raspéli(m), vïšali(m), vrimèni(m), zvòni(m)

U D i L mn. srednjega roda nastavci su *-i i -im*.

I mn: crévi, jájci, jápni, plemèni, sèli, sïti, raspéli, vïšali, vrimèni, zvòni.

I. e-vrsta, ž. r.

N jd.: bāba, bèl(i)ca (‘vrsta kobasice’), brādva, čïžma, čŕišnja, dïvōjka, dúša, gòra, Ìvanja, káfa, kït(i)ca, kòb(i)la, kŕmača, mèja, mòlitva, nèvesta, nòga, óvca,

pālēnta, pčēla, pīla, pīva, pràbaba, ròba, rùška ('kruška'), štàla, tráva, tùka ('pura'), Vidova ('blagdan')⁵³

Nastavak *-a* neizmijenjen je izvorni nastavak N jd. *a*-osnova i *ja*-osnova ženskog gramatičkog roda, ali i u imenica muškoga prirodnog roda, npr. *slúga*, *vòjvoda*, *ùbojica* i *sl.*⁵⁴ Hipokoristična muška imena s nastavcima *-o/-e* u N jd. sklanjaju se po *e*-vrsti, npr. *Ánte*, *Bráco*, *Máte*, *Sláve*, *Zdráve*.⁵⁵

G jd.: Áne, bãbe, Báre, brítve, cìce, cìme ('lišća krumpira'), críkve, gláve, gráne, gréde, güb(i)ce, kréde, mätke, mùz(i)ke, píle, pípe ('slavine'), váge, zíme, zlät(i)ce

D jd.: dàski, dítelni, divòjčici, dòktorci, dúši, glávi, káfi, kàplji, křpi, kùci, mājki, mašini, mùki, pípi, ràni, tėti, trávi, žiški

A jd.: bãbu, bèvāndu, críkvu, đèzvu, glāvu, Góspu, kàugumu, kòblu, júhu, mètlu, nèdlju, pàdelu, pomìvaljku ('spužvastu krpu'), sik(i)ru, srédu, sténu, šèncu, šùmu, zvézdu, žèravcu, žigèrcu

V jd.: bãbo, dûšo, čèri, kòblo, kòkòši, lésko, Líčanko, mājko, mašino, sténo, Zágorko, zvézdo, žèravco

L jd.: bōci, bōč(i)ci, dráž(i)ci, glávi, jàbki, kràvi, màši, štàli, ràni, ráni ('hrani'), vòdi

I jd.: armònikōm/ūm, blitvōm/ūm, dèkōm/ūm, džèzvōm/ūm, màšōm/ūm, mètlōm/ūm, vòdōm/ūm, vřičōm/ūm

U I jd. imenica ženskoga roda javljaju se nastavci *-ōm* i *-ūm*.⁵⁶

⁵³ *Blagdanska imena koja su nastala poimeničenjem nekadašnjih odnosnih pridjeva, redovito su ženskoga roda.* Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 13.

⁵⁴ Iva Lukežić, *Zajednička povijest hrvatskih narječja*, 2. Morfologija, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2015., str. 53.

⁵⁵ Iva Lukežić, 2015., *ibid.*, str. 53.

⁵⁶ Takva je situacija i s osobnim ženskim imenima, npr. Klárōm /ūm, Mònikōm /ūm, Sànjōm/ūm, Vídōm/ūm i slično.

N mn.: bābce (‘loš kukuruz’), břitve, críkve, dàščice, glāv(i)ce, glāve, mǎćehe, mère, nǎčke (‘drveno korito’), nõšnje, õbrve, pòtkove, sèstre, žène.

G mn.: bǎleg, bǎnāk, cìpanic, cûr, črišanj, gödin, kòkoš, kûc, kvöčāk, lõkāv, mǎrāk, mišǎjāč (‘kuhača’), mürāv, pögāč, pòlic (‘pečenog krumpira na polovice’), smökāv, šljîv, štāl, vríc, žen, živín, živòtinj, lìganj/i, tórbī

U G mn. imenica toga tipa nastavak je dosljedno -∅, ali se ponegdje javlja i nastavak -i.⁵⁷

A mn.: bolěšćine, bǎlege, bǎnke, cìpan(i)ce, kòkoši, lìgnje, lõkve, mûrve, pögāče, smökve, štǎle, tǎšne (‘torbe’)

D mn.: bolěšćinam, bǎlegam, bǎnkam, cìpanicam, kòkošam, kolègcam, lìgnjam, lõkvam, mûrvam, pögāčam, štǎlam, tórbam

V mn.: pòtkove, sèstre, žène

L mn.: bõca, kòkoša, kòza, nõga, njîva, štǎla, štìga, sèstram, tórbam

U L mn. nastavak je u većini slučajeva -a, ali se javlja i nastavak -am.

I mn.: bõcami, kòkošami, kòzami, jǎbkami, nõgami, sèstrami, štǎlami, tórbami

II. i-vrsta, ž. r.

I. Lukežić piše da je *stapanjem između i-osnova m. r. i i-osnova ž. r. nastala u ranom srednjejezičnom razdoblju jedinstvena paradigma i-osnova ž. roda.*⁵⁸

N jd.: bõlēst, cí (‘kći’)⁵⁹, cûd, drágōst, gāmād, glād, jēsēn, lâž, lénōst, ljubav, kōrīst, kōst, mǎst, nárav, nõc, pēc, pòmōc, pričest, smřt, sōl, stvâr, zvēr

G jd.: kōsti, nǎpasti, nõci, õci, sōli, stvâri

⁵⁷ Isto vrijedi i za imena naselja, npr. ìmam bǎbu iz Mõdrūš (Modruše u N. mn. ž. r.). Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 13.

⁵⁸ Iva Lukežić, 2015., ibid., str. 59.

⁵⁹ Tipično čakavski oblik imenica cí(i)ēr. Oblik N. jd. jednak je obliku A. jd.) ‘kći’, ali se počinje rabiti i oblik cí. Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 13.

D jd.: bølēsti, mlādōsti, nōci, stvāri

A jd.: kōst, krīpōst, lās (‘vlas’), lāž, lénōst, ljúbav, māst, príčest, vérnōst

V jd.: jēsēni, krīpōsti, lénōsti, lāži, príčesti, vérnōsti

L jd.: bølēsti, ljúbavi, kōrīsti, māsti, mlādōsti

I jd.: bølēsti, cúdi, drágōsti, gāmādi, glādi, jēsēni, lāži, lénōsti, ljúbavi, náravi, nōci, pēci, pòmōci, príčesti, smřti, sōli, stvāri, zvēri, kōriščūm, krěpoščūm, māščūm

U I jd. imenica ženskoga roda i-vrste javljaju se nastavci *-i* i *-ūm* kao i u I jd. imenica ženskoga roda e-vrste.

N mn.: kōsti, mīslī, nōci, stvārī

G mn.: bølēsti, māsti, mīslī, nōcī, pēci, stvārī, vēcēri

A mn.: kōsti, mīslī, nōci, stvārī

DL mn.: bølēstim, mīslīm, nōcīm, pēcim, stvārīm, vēcērim

U D i L mn. imenica ženskoga roda i-vrste javlja se nastavak *-im*.

V mn.: kōsti, mīslī, nōci, stvārī

I mn.: bølēsti, mīslī, nōcī, pēci, stvārī, vēcēri

U I mn imenica ženskog roda i-vrste javlja se nastavak *-i*.

5.1.1. Nepravilne imenice

U govoru Zagorja Ogulinskog pronađene su imenice koje odstupaju od deklinacijskih vrsta:

N jd. *čōv(i)k* za množinu rabi se N mn. *ljūdi*, DLI mn. *ljūdimi*.

N jd. *díte*, G jd. *díteta*, za množinu koristi se zbirna imenica gramatičkoga ž. r. jd. *dìca*.⁶⁰

5.1.2. Morfonološke promjene u imeničkoj sklonidbi

U jednom dijelu imenica I. vrste s. r. u svim je padežima osim u N, A i V jd. osnova proširena sufiksom *-n-*: *ìme*, *ràme*, *sìme*, *tìme*, *vìme*, *vrìme*; G jd. *ìmena*, *ràmena*, *sìmena*, *tìmena*, *vìmena*, *vrìmena*; D jd. *ìmenu*, *ràmenu*, *sìmenu*, *tìmenu*, *vìmenu*, *vrìmenu*; N mn. *ìmena*, *ràmena*, *sìmena*, *tìmena*, *vìmena*, *vrìmena*; G mn. *ìmenov*, *ràmenov*, *sìmenov*, *tìmenov*, *vìmenov*, *vrìmenov*; D mn. *ìmenim*, *ràmenim*, *sìmenim*, *tìmenim*, *vìmenim*, *vrìmenim*.⁶¹

5.1.3. Nepostojano *-a-*

U dijelu imenica I. vrste, s. r. *-a-* je umetnuto u G mn.: *gòvno*: *gòvān*, *jèdro*: *jedár*, *rèbro*: *rebár*, *písmo*: *pîsām*.

U imenica II. vrste, ž. r. *-a-* je umetnuto u G mn.: *báčva*: *báčāv*, *críkva*: *críkāv*, *črišnja*: *črišānj*, *čùška*: *čùšāk*, *divōjka*: *divojāk*, *grāblje*: *grābālj*, *lìtra*: *lītār*, *nārānča*: *nārānč*, *nòšnja*: *nóšānj*, *óvca*: *óvāc*, *pògača*: *pògāč*, *ròglje*: *rògālj*, *ròška*: *ròšāk*, *rùška*: *rùšāk*.⁶²

5.1.4. Neprovođenje sibilizacije na početku osnove

Velari k, g, h, ispred i ili e ne mijenjaju se u c, z, s.: *dúga*: *dúgi*, *dùh*: *dùhi*, *đák*: *đáki*, *gumènjāk*: *gumenjáci*, *jèzik*: *jèziki*, *jùnāk*: *junáci*, *krûg*: *krûgi*, *mùka*: *mùki*, *òpanak*: *òpānki*, *pāūk*: *pāūki*, *rúka*: *rúki*, *sèljāk*: *seljáci*, *slúga*: *slúgi*, *tèžāk*: *tèžáci*, *vrâg*: *vrâgi*, *vûk*: *vûki*. U imenica se druga palatalizacija nije provela.⁶³

⁶⁰ Silvana Vranić, Govori sjeverozapadnoga makrosustava na otoku Pagu, Matica hrvatska Ogranak Novalja, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2011., str. 30.

⁶¹ Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 31-32.

⁶² Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 32.

⁶³ Mihaela Matešić, 2016., ibid., str. 41.

5.1.5. Nesustavna palatalizacija

S. Vranić piše kako se *nesustavna palatalizacija provodi kada osnova završava konsonantima k, g, h ili c (i u imenica koje imaju ispred -ac konsonant s ili z, t ili d, npr. čòviku, junáku, siromáhu, težáku, vráže.*⁶⁴ U ovome govoru palatalizacija je na dočetu osnovne V jd. imenica a-vrste m. r., potvrđena samo u primjerima koji su posuđeni iz književnoga jezika, točnije iz raznih molitvi ili biblijskoga konteksta, npr. *Bòže, Dùše, Òče* i sl.⁶⁵

5.2. Zamjenice

Zamjenice se po funkciji i značenju dijele na osobne (lične), posvojne, pokazne, upitno-odnosne te neodređene. U ovom se radu donose uočene osobitosti zamjenica u govoru Zagorja Ogulinskog.

5.2.1. Osobne i povratna zamjenica

Barić i sur. pišu da *osobne (lične) zamjenice zamjenjuju glagolska lica, upućuju na njih te pokazuju odnos između govornih osoba, a povratna zamjenica zamjenjuje sve osobne zamjenice kad se radnja vraća na subjekt.*⁶⁶

	1. l. jd.	2. l. jd.	povratna	1. l. mn.	2. l. mn.
N	jâ	tî	-	mî	vî
G	mène, me	tèbe, te	sèbe, se	nâs	vâs
D	mèni, mi	tèbi, ti	sèbi, si	nâm	vâm
A	mène, me	tèbe, te	sèbe, se	nâs	vâs

⁶⁴ Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 35.

⁶⁵ Joža Horvat, *Iz morfologije govora Svetoga Đurđa, Imenice a-deklinacije*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2013., str. 265.

Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=152203 (22. 6. 2019.)

⁶⁶ Barić i sur. *Hrvatska gramatika, Školska knjiga, Zagreb, 1997.*, str. 204.

L	mèni	tèbi, ti	sèbi	nàm	vàm
I	mànòm, mănūm	tòbòm, tòbūm	sòbòm, sòbūm	nàmi	vàmi

	m. r. jd.	s. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn. s. r. i ž. r. mn.
N	òn	òno	òna	òni òna, òne
G	njèga, ga		njê, je	njî, jî
D	njèmu, mu		njôj, joj	njîm, jîm
A	njèga, ga		njû, je	njî, jî
L	njèm(u)		njôj	njîm(i), njî
I	njîm		njôm, (š)njûm	njîmi

5.2.2. Upitne i odnose zamjenice za značenje ‘živo’ – *kî*, i ‘neživo’ – *käj*

Primjena upitno-odnosne zamjenice *käj* za neživo, piše Vulić, *pripada među starije kajkavizme u govoru Zagorja Ogulinskog*, npr. *käj vèlîš?*; *käj je sàd bìlo?*; *žàl mi je käj je tàkò ispalo*.⁶⁷ Za zamjenicu *käj* rabi se genitivni oblik *čèga*, a za zamjenicu *kî* *kòga*. U govoru se primjenjuju prijedložne sveze *zâč* i *pôč* kao signali čakavske podloge govora, npr. *Zâč si tô nàpravil?*; *Pôč si dòšla?* Čakavskim se obilježjem može smatrati i uporaba neodređene zamjenice *nîš* u značenju (‘ništa’), npr. *Nîsi dànas nîš propùstil ù škòli*; *Nîsi nîš pòjla*.

⁶⁷ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 14.

Neodređena zamjenica *něšto* koristi se u značenju istom kao i u standardu, npr. *Něšto si dèlām za pòjist.*⁶⁸

N	kî	kāj
G	kòga, kèga	čèga
D	kòmu, kèmu	čèmu
A	kòga, kèga	kāj
L	kòmu, kèmu	čèmu
I	kîm	(š)čîm

Zamjenica *kî* ustanovljena je i u neodređenom značenju, npr. *Kad te kî ogovára iza léđa, tí se ne obàziri.*; *Īde přèčki da je kî ne vîdi.*; *Dèlām svè kàko kî zàmisli.* Od te se zamjenice formiraju i njezine složenice, npr. *Nîkî mi nî dòšal pòmōc na nĵivu.* Ta se zamjenica rabi i u upitnom značenju: *Kî je tō dèčko?* ('koji je to dečko?').⁶⁹

5.2.3. Posvojne zamjenice i posvojno-povratna zamjenica

Posvojne zamjenice zamjenjuju posvojne pridjeve i ukazuju kojem licu nešto pripada. Te se zamjenice sklanjaju kao i pridjevi te su uvijek u istome padežu kao i imenica uz koju stoje.⁷⁰ *Posvojno-povratna zamjenica svôj iskazuje pripadanje subjektu bilo kojega roda ili broja*⁷¹, npr. *Jâ ću tí dāt svòje lăče, a tí mî posúdi svòju kĭklju/kĭtlju* ('ja ću ti dati svoje hlače, a ti mi posudi svoju haljinu, suknju').

⁶⁸ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 14.

⁶⁹ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 14.

⁷⁰ Barić i sur. 1997., *ibid.*, str. 204.

⁷¹ Barić i sur. 1997., *ibid.*, str. 204.

	m. r. jd.	s. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn.	s. r. mn.	ž. r. mn.
N	mòj	mòje	mòja	mòji	mòja	mòje
G	mòjeg(a), môg(a)	mòjeg(a), môg(a)	mòjē	mòji	mòji	mòji
D	mòjem(u), môm(u)	mòjem(u), môm(u)	mòjōj	mòjim	mòjim	mòjim
A	mòjeg(a), môg(a), mòj	mòje	mòju	mòje	mòja	mòje
V	mòj	mòje	mòja	mòji	mòja	mòje
L	mòjem(u), môm(u)	mòjem(u), môm(u)	mòjōj	mòjim	mòjim	mòjim
I	mòjim	mòjim	mòjōm, mòjūm	mòjim(i)	mòjim(i)	mòjim(i)

	m. r. jd.	s. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn.	s. r. mn.	ž. r. mn.
N	năș	nășe	nășa	năși	nășa	nășe
G	nășeg(a)	nășeg(a)	nășē	nășī	nășī	nășī
D	nășem(u)	nășem(u)	nășōj	nășīm	nășīm	nășīm
A	năș, nășeg(a)	nășe	nășu	nășe	nășa	nășe
V	năș	nășe	nășa	năși	nășa	nășe
L	nășem(u)	nășem(u)	nășōj	nășīm	nășīm	nășīm
I	nășīm	nășīm	nășōm, nășūm	nășīm(i)	nășīm(i)	nășīm(i)

*Posvojna zamjenica za 3. l. mn. m., s. i ž. r. njihov, njihovo, njihova i posvojna zamjenica za 3. l. jd. ž. r. njézin, njézino, njézina sklanjaju se kao posvojna zamjenica za 3. l. jd. m. i s. r. njègov, njègovo, njègova.*⁷²

	m. r. jd.	s. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn.	s. r. mn.	ž. r. mn.
N	njègov	njèg(o)vo	njèg(o)va	njèg(o)vi	njèg(o)va	njèg(o)ve
G	njèg(o)veg	njèg(o)veg	njèg(o)vē	njèg(o)vi	njèg(o)vi	njèg(o)vi
D	njèg(o)vem	njèg(o)vem	njèg(o)vōj	njèg(o)vīm	njèg(o)vīm	njèg(o)vīm
A	njègov, njèg(o)veg	njèg(o)vo	njèg(o)vu	njèg(o)ve	njèg(o)va	njèg(o)ve
L	njèg(o)vem	njèg(o)vem	njèg(o)vōj	njèg(o)vīm	njèg(o)vīm	njèg(o)vīm
I	njèg(o)vīm	njèg(o)vīm	njègovōm/ūm	njèg(o)vi(m)	njèg(o)vīm	njèg(o)vīm

Prema tome okviru deklinira se upitna pridjevska zamjenica *čijī, čijē, čijā*, neodređene zamjenice *nīčijī, nīčijē, nīčijā; svāčijī, svāčijē, svāčijā*;

⁷² Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 105.

sväkakov/sväkakvi, sväkakvo, sväkakova/sväkakva; nìkakav/nìkakov, nìkakvo, nìkakva; pokazne zamjenice tākov/tākav, tākvo, tākva; onākav, onākvo, onākva i upitna zamjenica *kākov/kākav, kākvo, kākva*.⁷³

5.2.5. Pokazne zamjenice

Pokazna zamjenica *òvāj, òvō, òvā* pokazuju i upućuju na nešto te obilježavaju komu je to blisko.⁷⁴ Pokazne i neodređene zamjenice imaju oblike *tākov, tākva, tākvo*, kao i neodređene oblike npr. *nìkakov, nìkakva, nìkakvo*. S. Vulić piše da je takav tip zamjenica redovit u čakavskom, ikavsko-ekavskom dijalektu, što opet potvrđuje pripadnost govora Zagorja Ogulinskog tome dijalektu.⁷⁵

	m. r. jd.	s. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn.	s. r. mn.	ž. r. mn.
N	tāj	tō	tā	tí	tā	tê
G	tèg(a)	tèg(a)	tê	tí	tí	tí
D	tèm(u)	tèm(u)	tōj	tím	tím	tím
A	tāj, tèga	tō	tû	tê	tā	tê
L	tèm(u)	tèm(u)	tōj	tím	tím	tím
I	tím	tím	tôm, tûm	tím(i)	tím(i)	tím(i)

U pridjevsko-zamjeničkoj sklonidbi postojana je uporaba nastavka *-eg(a)* u genitivu i akuzativu te nastavka *-em(u)* u dativu i lokativu, npr. kod pokaznih zamjenica: *tèga* i *ònega*; neodređenih zamjenica, npr. *svākem trèba pòmōć*; kod pridjeva i poimeničenih pridjeva, npr. *iz Ògulinskeg Zágōrja; mřzlega mlíka*,

⁷³ Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 106.

⁷⁴ Barić i sur., 1997., *ibid.*, str. 204.

⁷⁵ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 14.

kod rednih brojeva, npr. *pêteg ôsmeg*, u *sêdmem mîsecu*.⁷⁶ U primjeru kao što je npr. *po tùđi livādā* ('po tuđim livadama') prisutan je nastavak *-i* u L. mn. pridjevsko-zamjениčke sklonidbe. Navedena sklonidba u I. mn ima nastavak *-imi*, npr. *ôn se sa svîmi lăko dogòvori*, koji je vidljiv i kod u poimeničenih pridjeva, npr. *s mlâdimi ljúdimi*.⁷⁷

Zamjenica *säv*, *svè*, *svà* mijenjaju se prema sljedećemu obrascu:

	m. r. jd.	s. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn.	s. r. mn.	ž. r. mn.
N	säv	svè	svà	svî	svà	svè
G	svèg(a)	svèg(a)	svè	svî	svî	svî
D	svèm(u)	svèm(u)	svôj	svìm	svìm	svìm
A	svèg(a), säv	svè	svü	svè	svà	svè
V	säv	svè	svà	svî	svà	svè
L	svèm(u)	svèm(u)	svôj	svìm	svìm	svìm
I	svîm	svîm	svôm/svûm	svîmi	svîm(i)	svîm(i)

5.2.6. Zamjenički pridjev *sâm*

Zamjenički pridjev *sâm*, *sâmo*, *sâma* sklanja se prema pridjevskoj sklonidbi.

	m. r. jd.	s. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn.	s. r. mn.	ž. r. mn.
N	sâm	sâmo	sâma	sâmi	sâma	sâme
G	sâmega	sâmega	sâme	sâmi	sâmi	sâmi
D	sâmem	sâmem	sâmoj	sâmim	sâmim	sâmim

⁷⁶ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 14.

⁷⁷ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 14.

A	sâm, sâmega	sâmo	sâmu	sâme	sâma	sâme
L	sâmem	sâmega	sâmoj	sâmim	sâmim	sâmim
I	sâmim	sâmim	sâmōm/ūm	sâmim(i)	sâmim(i)	sâmim(i)

5.3. Brojevi

S. Vranić piše da *promjenjivi se glavni brojevi i svi redni brojevi sklanjaju prema drugoj zamjeničkoj sklonidbenoj vrsti, dok su iljada ('tisuća') i milijun imenice.*⁷⁸ Brojevi od jedan do četiri ustvari su brojevni pridjevi te oni razlikuju sva tri roda.⁷⁹

5.3.1. Glavni brojevi

Glavni broj *jèdan, jèdna, jèdno* sklanja se po pridjevsko-zamjeničkoj deklinaciji, a sklonidba brojeva *dvâ/dvî, òba/òbe, trî* i *chè(i)tri* čuva se u ostacima.⁸⁰

5.3.1.1. Broj jèdan

	m. r. jd.	s. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn.	s. r. mn.	ž. r. mn.
N	jèdan	jèdno	jèdna	jèdnī	jèdna	jèdne
G	jèdneg(a)	jèdneg(a)	jèdne	jèdni	jèdni	jèdni
D	jèdnem(u)	jèdnem(u)	jèdnoj	jèdnim	jèdnim	jèdnim
A	jèdan, jèdneg(a)	jèdno	jèdnu	jèdne	jèdna	jèdne
L	jèdnem(u)	jèdnem(u)	jèdnoj	jèdnim	jèdnim	jèdnim

⁷⁸ Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 109.

⁷⁹ Iva Lukežić, 2015., *ibid.*, str. 251.

⁸⁰ Dijana Ćurković, Govor Bitelića (doktorski rad). Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2014., str. 206.

I	jèdnim	jèdnim	jèdnōm, jèdnūm	jèdnimi	jèdnimi	jèdnimi

Broj *jèdan* u govoru Zagorja Ogulinskog potvrđen je i u funkciji neodređene zamjenice u smislu ‘neki, određeni’, npr. *òšla je jèdna žèna bèz pòzdrāva; òšal je jèdnem čòv(i)ku vùdt za njìve*.⁸¹

5.3.1.2. Brojevi *dvâ, òbadvâ, trî* i *čèt(i)ri*

Brojevi *dvâ, òbadvâ, trî* i *čèt(i)ri* sklonjivi su samo u ženskome rodu.

	m. i s. r.	ž. r.	m. i s. r.	ž. r.	m. i s. r.	ž. r.	m. i s. r.	ž. r.
N	dvâ	dvî	òbadvâ	òbadvi	trî	trî	čèt(i)ri	čèt(i)ri
G	dvâ	dvî	òbadvâ	òbadvâ	trî	trî	čèt(i)ri	čèt(i)ri
D	dvâ	dvîm	òbadvâ	òbadvim	trî	trîm	čèt(i)ri	čèt(i)rim
A	dvâ	dvî	òbadvâ	òbadvâ	trî	trî	čèt(i)ri	čèt(i)ri
V	dvâ	dvî	òbadvâ	òbadvâ	trî	trî	čèt(i)ri	čèt(i)ri
L	dvâ	dvîm	òbadvâ	òbadvi	trî	trîm	čèt(i)ri	čèt(i)rim
I	dvâ	dvîm	òbadvâ	òbadvi	trî	trîm(i)	čèt(i)ri	čèt(i)ri

Ostali glavni brojevi ne mogu se deklinirati, npr. *pêt, šèst, sèdam, òsam, dèvet, dèset* i *stô*. Izvedeni su brojevi, npr. *jedànajst, dvájst, dvìsto, dèvesto*. Brojevi od 11 do 19 završavaju na *-najst*, npr. *dvánajst, trínajst, pètnajst, sedàmnajst*. To se može držati direktnim čakavskim obilježjem.⁸²

⁸¹ Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 109.

⁸² Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 109.

5.3.2. Redni brojevi

Redni brojevi su po morfološkim obilježjima pridjevi određena lika, to jest mijenjaju se kao određeni pridjevi po pridjevsko-zamjeničkoj deklinaciji.⁸³ Redni brojevi tvore se od osnove i nastavka *-i*, npr. *sêdmī, jedànajstī, dvádesetī*. S. Vulić piše da je *to jedna od prepoznatljivih značajki čakavskoga, ikavsko-ekavskoga dijalekta*.⁸⁴ Brojevi od 100. do 900. tvore se od osnove i nastavka *-ti*, npr. *stôtī, trīstotī*, a pak redni broj 1000. sastoji se od osnove glavnoga broja i nastavka *-iti* i u govoru Zagorja Ogulinskog glasi *ìljaditī*.

5.3.3. Brojevni pridjevi

Brojevni pridjevi tvore se morfovima *-er-* i *-or-*, npr. *čètvero, pètero, dèsetero*, ali i *čètvòrica, petòrica*, itd.⁸⁵ Što se tiče govora Zagorja Ogulinskog češći je morf *-er-*, npr. *čètvère làče, pètere gàće, šestère šlàpe* i slično.

5.4. Pridjevi

5.4.1. Pozitiv

S. Vranić piše kako *pridjevi iskazuju gramatičke kategorije roda (muški, srednji i ženski), broja (jedinu i množinu), padeža, kategoriju 'živo' / 'neživo' u jedini m. r., a kod opisnih, gradivnih pridjeva i glagolskih pridjeva trpnih sadržana je i gramatička kategorija određenosti u nominativu i vokativu jd. m. r.* S druge strane, komparativ i superlativ sadržavaju samo kategoriju određenosti.⁸⁶ Neki pridjevi imaju i imeničku funkciju, pa su u govoru vidljivi primjeri: *mùškī* ('muškarac') i *slàtkō* ('kolači'). Umjesto posvojnoga pridjeva u govoru Zagorja Ogulinskog češća je sintagma *od+genitiv imenice*, npr. *od sèstre*

⁸³ Iva Lukežić, 2015., *ibid.*, str. 254.

⁸⁴ Sanja Vulić, 2008., *ibid.*, str. 14.

⁸⁵ Miroslav Sikirica, Morfologija govora Jabuke, Sveučilište u Zadru, Završni rad, 2017., str. 29. Dostupno na: <https://repositorij.unizd.hr/islandora/object/unizd%3A1578> (22. 6. 2019.)

⁸⁶ Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 113.

mûž, od bàbe vùjac i sl.⁸⁷ Oblik pridjeva koji iskazuje samo o kojoj je osobini riječ naziva se prvi stupanj ili pozitiv, npr. *břz, lřp, mlâd, stâr, tvřd, žùk*.⁸⁸

5.4.1.1. Osnova i nastavak

Pridjevi se tvore od osnove i nastavka. Neki pridjevi sadrže nepostojano -a- dodano između posljednja dva zatvornika osnove neodređenog oblika N i A ('za neživo') jd. m. r. (*mòkar : mòkr-*). Osnova se dobije uklanjanjem nastavka bilo kojega oblika.⁸⁹

5.4.1.2. Određeni lik pridjeva

Određeni vid pridjeva rabi se kad se pridjevom iskazuje stalna osobina predmeta, tj. kad se određuje između više stvari različitih osobina ona o kojoj se govori. Taj lik pridjeva odgovara na pitanje koji.⁹⁰ Primjeri određenih oblika:

- **m. r.:** *bàlavī, bêlī, bljütavī, bògatī, cêlī, cřvenī, čvfstī, dèbelī, dèsnī, dõbrī, kràtkī, kùštravī, lřpī, lēnī, mâcī* ('maleni'), *mèkī, mùškī, plřtkī, slâbī, slàtkī, stârī, svètašnjī* ('svečani'), *rètkī, tànkī, tùđī, vlâžnī, zâdnjī, zèlenī, žùkī*
- **s. r.:** *dõbro, dùgo, tàngo; G jd. dõbrega, jèdnākega; DL jd. slàtkem, vrúcemu; I mn. dùgim, slàtkim; NA mn. mâla, vrídna; G mn. dõbrī, mlâdī, DLI mn. cřnīm, dõbrīm*
- **ž. r.:** *cřna, cřvena, čùpava, dùboka, dúga, ládna, mèka, mlâdovna* ('friško oteljena krava; mlada trava'), *mřšava, mřzla, slàtka, široka, tànka, vèsela; G jd. ládne, mèke; DL jd. bènastoj, mřšavoj; A jd. lûdu, muškòbanjastu; L jd. béloj, dõbroj, mlâdoj; I jd. rúžnōm/ūm, zdrāvōm/ūm, zèlenōm/ūm; NA mn. māsne, tànke, ùboge; G. mn. dõbrī, mlâdi; DLI mn. dõbrīm, rúžnim, trúdnim*

⁸⁷ Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 113.

⁸⁸ Barić i sur., 1997., *ibid.*, str. 181.

⁸⁹ Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 113.

⁹⁰ Barić i sur., 1997., *ibid.*, str. 174.

Kod komparativa, superlativa, rednih brojeva i glagolskih pridjeva trpnih zabilježeni su posve jednaki nastavci kao i kod određenih pridjeva kojima je naglasak na vokalu osnove, npr. *bòljī, bržī, čišći, duži, gòrī, grùbljī, gùšći, jächī, làkši, lipši, mǎnjī, mèkši, òstrijī, sǐgūrnijī, stàrijī, širī, škrtijī, tmúrnijī, žèšći*; G jd. m. r. *těžega, višega*; DL jd. *dèbljemu, stàrijemu*; A jd. m. r. ‘živo’ *bèlijega, cǎnijega, jächega*; A jd. ‘neživo’ *duži, žùkljī*; L jd. m. r. *bòljemu*; I jd. m. r. *dèbljim, tèsnijim, pùnijim*; N mn. m. r. *grùbljī, slàbijī*; G mn. m. r. *òstrijī, tòplijī*; N jd. s. r. *glùplje*; D jd. s. r. *tvǎdemu*; A jd. s. r. *grùblje*; I jd. s. r. *dèbljim*; G mn. s. r. *glùpljī, pùnijī*; G jd. ž. r. *jäche*; L jd. ž. r. *tòplijoj*; I jd. ž. r. *věcom/ūm, bòljom/ūm*; DLI mn. *bòljī, gòrī*; N jd. m. r. *nājmlaji, nājbolji, nājgori, nājlipši*; N jd. s. r. *nājlipše, nājmanje, nājkraće*; L jd. s. r. *nājvećemu*.⁹¹

Jedino određene nastavke imaju relativni pridjevi na *-sk-i, -nj-i, -ašnj-i, -ašnj-i* i *-ji*, npr. *čěrašnjī, dólunjī, kokòšjī, lànjskī, lětnji*, ali i neki drugi pridjevi: *cělī, dèsnī, dòmaći, dùplī, kràtkī, lěvī, mácī, prāvī, pòkojnī, rānī, tēškī, tùđī, žùkī*.⁹²

5.4.1.3. Neodređeni lik pridjeva

Neodređeni se od određenih pridjeva razlikuju samo u N. jd. m. r., a tako je i kod glagolskih pridjeva trpnih, npr. *kùvān: kùvanī*. U N i A jd. s. r. nastavak *-o* svojstven je osnovama s nepalatalnim dočetcima, a *-e* osnovama s palatalnim dočetcima, npr. *bìstro, bélo, bōso, múdro, mòkro, mǎzlo, tǎnko, šúplje, vrúće*.⁹³ Neodređeni vid pridjeva upućuje na promjenjive osobine onoga što znače imenice i odgovara na pitanje kakav.⁹⁴ Primjeri neodređenih oblika:

- **m. r.** *dǎven, slàdak, tòpal, žût, pǎmetan, žàlosan, zlátan, žèlezan, sūr, krût, sùv, skûp, lēn, slān, mèk, gól, múdar, rùnjàv, vèsel, mòkar, žédan, pùn,*

⁹¹ Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 116.

⁹² Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 116.

⁹³ Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 117.

⁹⁴ Barić i sur., 1997., *ibid.*, str. 174.

živ; G jd. năčēteg, mōkreg, pūneg; DL jd. rŭnjavem, žédnem; A jd. ‘neživo’ ôštar; A jd. ‘živo’ mûdreg, bōseg; I jd. krûtim, pàmetnim, žûtim; G mn. lêni, mlâki, mōkri; DLI mn. pēčeni, šúplji, žàlosni

- **s. r.** dŕveno, slătko, tōplo, žûto, pàmetno, žàlosno, zlătno, žèlezno, sûro, krûto, sûvo, skûpo, lêno, slâno, mēko, gōlo, múdro, rŭnjāvo, vèselo, mōkro, žédno, pūno, živo; G jd. năčēteg, mōkreg, pūneg; D. jd. rŭnjavem, žédnem; A jd. ‘neživo’ ôštar; A jd. ‘živo’ *mûdreg, bōseg*; I jd. *krûtim, pàmetnim, žûtim*; G mn. lêni, mlâki, mōkri; DLI mn. pēčeni, šúplji, žàlosni
- **ž. r.** rādna, kŭčna, rijēčna, vòdena, kōpnena, vèčana, šúplja, žârka, mēka, lîpa, mîrna; G jd. srètne, šúplje; D. jd. šúpljoj, tånkoj; A jd. bōsu, nôvu; I jd. svètlom, rādnom; NA mn. năčete, G mn. bōse; DLI mn. năčetim, žârkim

Značenje posvojnih, odnosnih i gradivnih pridjeva najčešće se izriče sintagmom od + imenica u genitivu, npr. *od cēra, od jāsēna, od kōstēna*, ali i *krăvljī, kōbljī, òvčjī* i sl. Često se u govoru rabe posvojni pridjevi kojima se iskazuju obiteljski odnosi: *mămin, tătín, brătōv, sèstrīn, dēdin, bābīn*, ali se rabi i *od brāta, mămē*, itd., kao i pripadnost nekoj obiteljskoj lozi, povezanoj s nadimkom, npr. *Zóran Făbanov, Dràgan Čvėkanov, Dràgan Zvònkov, Īve Šnăjderov*, itd.⁹⁵

5.4.1.4. Morfonološke promjene u pozitivu

Osnove nekih neodređenih pridjeva koje završavaju skupinom konsonanta sadržavaju nepostojano *-a*: *bèzgrešan: bėzgrešna, dōbar: dōbra, bīstar: bīstra, mīran: mīrna, mŕzal: mŕzla, žédan: žédna, šúpalj: šúplja*.⁹⁶

⁹⁵ Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 119.

⁹⁶ Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 120.

S. Vranić piše da kada osnova završava tročlanom skupinom *-stn*, tada je osnova oblika bez nepostojanog *-a* okrnjena, i to se može pronaći u ovom govoru, npr. *másan : māsna, žàlosan : žàlosna, ràdosan : ràdosna*.⁹⁷

5.4.2. Komparativ i superlativ

Komparativ se tvori od osnove pozitivna:

- sufiksom *-š-*, npr. *làkšī, līpšī, mèkšī*.
- sufiksom *-j-*, npr. *mlājī, tèšnjī/tèsnijī, slājī/slàđī, tànjī*.
- nastavkom *-iji-*, npr. *bàlavijī, bèlījī, čìstijī, gnjīlijī, lènijī, nòvijī, rùnjàvijī, stàrijī, zèlenijī, pùnijī, svètašnjī* (‘svečani’), *vjèštijī, žùtijī*.⁹⁸

Osim tih pridjeva, pomoću nastavka *-ji* tvore se i drugi pridjevi s dugim naglaskom, a to uvijek izaziva jotaciju, npr. *ják : jàčī, blâg : blàžī, brz : bržī, ljût : ljùčī*. Primjeri *slājī* i *mlājī* imaju čakavski rezultat jotacije fonema /d/.⁹⁹

Superlativ se tvori od komparativa, i to tako da se preda njega stavi prefiks *naj-* koji se s njim veže u jednu riječ, npr. *nâjbliži, nâjsporiji, nâjgori, nâjmlaji, nâjzadnji, nâjtrezniji, nâjslaji, nâjbeliji, nâjbistriji, nâjlipši*. Naglasak je na prefiksu *naj-*. Komparativi i superlativi sklanjaju se po pridjevskoj skonidbi.¹⁰⁰

⁹⁷ Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 121.

⁹⁸ Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 122-123.

⁹⁹ Silvana Vranić, 2011., *ibid.*, str. 123.

¹⁰⁰ Iva Lukežić, 2015., *ibid.*, str. 250.

6. Zaključak

U ovome je diplomskom radu analiziran do sada neistražen govor Zagorja Ogulinskog. Na početku rada prikazan je smještaj sela Zagorja Ogulinskog, a potom su kratko izložena dosadašnja istraživanja o zagorskom govoru koji je bio promatran u okviru ogulinskih govora. Prikazano je istraživanje dijalektologa Josipa Lisca, Mije Lončarića, Ive Lukežić, Sanje Vulić te gosp. Hrvoja Salopeka, autora knjige „Ogulinsko-modruški rodovi”. Zagorski je govor do sada slabo istražen, pa je zato detaljno analiziran prije svega prema fonološkim razlikovnim obilježjima, a kasnije je u cijelom poglavlju opisana morfologija deklinabilnih vrsta riječi. U govoru Zagorja Ogulinskog preklapaju se sva tri narječja iako je govor temeljno čakavski, ikavsko-ekavskoga dijalekta. Tako je akcentuacija uglavnom štokavska, a refleks jata je čakavski, ikavsko-ekavski, prema pravilu Meyera i Jakubinskog. Zamjenica *kāj* prisutna je u govoru Zagorja Ogulinskog i može se smatrati kajkavskim utjecajem, ali se u govoru koriste i tvorenice od zamjenice *čà* (*zâč*, *pôč* i *ûč*). Za dvoglasie *ie* i *uo* zaključeno je da sve više nestaju te da ih ovjeravaju samo stariji govornici. U govoru je Zagorja Ogulinskog poluglas u kratkim i dugim slogovima dao vokal *a*, a odraz promjene *v̄b-* > *v-*, to jest nakon gubljenja poluglasa izgubljeno je i inicijalno *v* kao značajka čakavskoga narječja. Potvrđeno je izjednačenje odraza stražnjeg nazala i slogotvornog **l*. U govoru Zagorja Ogulinskog izostaje tipično čakavski refleks nekadašnjeg prednjega nazalnoga vokala *a* ispred *j*, *č*, *ž*. Čakavska jaka vokalnost nije u tom govoru dosljedna, ali je uočena u nekoliko primjera. Redukcija zanaglasnoga kratkog *i* češća je nego u ostalim ogulinskim govorima. Što se tiče konsonantizma, uočen je veliki broj primjera u kojima se javlja suglasnički skup *šč*, kao i primjera gdje se refleks skupa **dj* ostvaruje kao fonem */j/*. Za razliku od ostalih ogulinskih govora, u govoru Zagorja Ogulinskog sačuvala se stara skupina *čr*, ali u malo primjera. Finalno */l/* ostaje zadržano, tj. neizmijenjeno i to u sve tri kategorije. Protetski konsonanti *v-* i *j-* također su

zastupljeni u govoru te ih se može tumačiti kao kajkavski utjecaj. Gubljenje konsonanta također je uočljivo, ali u puno manje primjera, dok je fonem /x/ nerijetko supstituiran fonemima /v/ i /j/, a u skupini *hv-* fonemom /f/. Tercijarna jotacija primjećuje se samo u tri primjera: *ćèdan*, *ćèrat se* i *pòćerat*. Do rotacizma dolazi u prezentskoj osnovi glagola ‘moći’. U radu su navedeni primjeri disimilacije i depalatalizacije.

U središnjem dijelu rada prikazana je morfologija deklinabilnih vrsta riječi. Moglo se uočiti da se na morfološkoj razini najviše čuvaju čakavska obilježja. Imenički i pridjevsko-zamjenički sustav u cijelosti je čakavski. Značajka čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta je i komparacija pridjeva, prijedložne sveze *zâč*, neodređena zamjenica *kî*, brojevi na *-najst* i slično. Stari kajkavski utjecaj najuočljiviji je kod upitno-odnosne zamjenice *kàj* za neživo. U G mn. muškoga i srednjega roda supostojе nastavci *-i* i *-ov*, a u G mn. imenica ž. r. nastavak je dosljedno *-∅*, ali se ponegdje javlja i nastavak *-i*. Ti nastavci potvrđuju pripadnost govora starom, konzervativnom sustavu. Unatoč spomenutim utjecajima kajkavskog i štokavskog narječja, obilježja čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta zastupljene su na svim razinama, a najbolje su sačuvana na morfološkoj razini koja je u središtu ovoga rada.

Iščitavajući literaturu, uočava se da je ogulinski tip govora uvršten u sva tri narječja, ali da je nedovoljno i neprecizno analiziran. Stoga sam ovim radom nastojala opisati govor Zagorja Ogulinskog na fonološkoj i morfološkoj razini i smjestiti ga u okvir ogulinskoga tipa. Uz podudarnosti s ogulinskim govorom, potvrđene su i posebnosti zbog geografskog smještaja i čuvanja starih obilježja. Živeći u tom mjestu, uočila sam da stanovnici čuvaju svoj govor više nego stanovnici grada Ogulina. Iako u selu prevladava starije stanovništvo, mladi nastoje govoriti svojim idiomom. Vjerujem da će se s godinama polako gubiti konzervativnost samoga govora, ali upravo zato govor Zagorja Ogulinskog treba zabilježiti i njegovati ga zajedno s običajima i folklorom.

7. Sažetak

U radu je prikazan geografski i dijalektološki smještaj mjesnoga govora Zagorja Ogulinskog. Nakon pregleda dosadašnjih istraživanja o ogulinskom govoru i govoru Zagorja Ogulinskog, iznesena je analiza fonološke razine govora Zagorja Ogulinskog. Rad svoje uporište ima u jezičnoj građi snimljenoj audio zapisom u prosincu 2019. godine, ali i autoričinu poznavanju idioma koji govori u svakodnevnoj uporabi. U središnjem dijelu rada prikazana je morfologija deklinabilnih vrsta riječi. Zaključeno je da su najbolje očuvana obilježja čakavskoga narječja.

Ključne riječi: čakavsko narječje, ikavsko-ekavski dijalekt, mjesni govor Zagorja Ogulinskog, fonološka obilježja, morfologija deklinabilnih vrsta riječi.

8. Summary

This master thesis shows geographical and dialectological positioning of dialect of Zagorje Ogulinsko. After reviewing the current research on Ogulin's speech and the dialect of Zagorje Ogulin, an analysis of the phonological level of the dialect of Zagorje Ogulin is presented. Master thesis has own stronghold in a language recorded with an audio record in December 2019, but also by authoritative knowledge of the idiom he is quoting on a daily basis. In the central part of the work, the morphology of declinable types of words is shown, which concluded that the best preserved features of the Chakavian dialect are presented.

Key words: Chakavian dialect, Ikavian-Ekavian dialect, dialect of Zagorje Ogulinsko, phonological characteristics, morphology of declinable types of words.

9. Popis literature

1. Barić i sur. Hrvatska gramatika, Školska knjiga, Zagreb, 1997.
2. Finka, B. Čakavsko narječje, Čakavska rič, Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi, Br. 1, Split, 1971.
3. Horvat, J. Iz morfologije govora Svetoga Đurđa, Imenice a-deklinacije, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2013.
4. Kapović, M. O naglasku u staroštokavskom slavonskom dijalektu, Croatica & Slavica Iadertina, God. IV. Br. 4., 2008.
5. Lipošćak, Višnja i Sučić, Stjepan. Ogulin - povijesna i kulturna baština, Matica hrvatska, Ogulin, 2000.
6. Lisac, J. Hrvatska dijalektologija 1, Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja, Golden marketing – Tehnička, Zagreb, 2009.
7. Lisac, J. Hrvatska dijalektologija 2, Čakavsko narječje, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2009.
8. Lončarić, M. Kajkavsko narječje, Školska knjiga, Zagreb, 1996.
9. Lukežić, I. Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1990.
10. Lukežić, I. Zajednička povijest hrvatskih narječja, 2. Morfologija, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2015.
11. Lukežić, I., Turk, M. Govori otoka Krka, Libellus, Crikvenica, 1998.
12. Matešić, M. Frazeologija mjesnoga govora Vrbovskoga, Fluminensia, 18 (2)., 2006.
13. Marina Marinković, Ikavsko-ekavski refleks jata u štokavskim govorima istočnoga karlovačkoga pokuplja, Hrvatski dijalektološki zbornik, No. 21, 2017.
14. Moguš, Milan. Čakavsko narječje, Fonologija, Školska knjiga, Zagreb, 1997.

15. Salopek, H. Ogulinsko-modruški rodovi, Matica hrvatska – Ogulin, Zagreb, 2007.
16. Sikirica, M. Morfologija govora Jabuke, Sveučilište u Zadru, Završni rad, 2017.
17. Turković, D. Klasifikacija govora Ogulina, Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za kroatistiku, Završni rad, 2016.
18. Vranić, S. Govori sjeverozapadnoga makrosustava na otoku Pagu. 2. Morfologija, Matica hrvatska Ogranak Novalja, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2011.
19. Vranić, S. Realizacija finalnoga slogovnoga /l/ u govorima čakavskoga narječja. Hrvati i Mađari u svjetlu prožimanja kultura i jezika, priopćenja hrvatskih sekcija III. međunarodnog slavističkog skupa pod naslovom „Teorija i praksa nastave slavenskih jezika”. Bibliotheca Croatica Hungariae. knj. 2. Pečuh, 1996.
20. Vulić, S. O govoru Turković Sela, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Modruški zbornik, Vol. 2 No. 2, 2008.

Internetski izvori:

1. Hrvatski jezični portal, dostupno na: <http://hjp.znanje.hr/>
2. Hrvoje Salopek („Ogulinsko-modruški rodovi”), dostupno na: <https://www.stajnica.com/povijest-i-kulturno-stvaralastvo/hrvoje-salopek-ogulinsko-modruski-rodovi>
3. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. god., statistička izvješća, dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_03/h01_01_03_zup04.html
4. Sanja Vulić, O govorima u ogulinsko-modruškoj udolini potkraj 20. i početkom 21. stoljeća na primjeru govora Oštarija, Znanstveni institut Gradišćanskih Hrvatov, dostupno na:

[http://www.zigh.at/index.php?id=22&tx_ttnews\[tt_news\]=28&cHash=b42483f7ca09707ea5b14edf429aac7f](http://www.zigh.at/index.php?id=22&tx_ttnews[tt_news]=28&cHash=b42483f7ca09707ea5b14edf429aac7f)

5. Zagorje Ogulinsko, dostupno na:

[https://hr.wikipedia.org/wiki/Zagorje_\(Ogulin\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Zagorje_(Ogulin))

6. Pravilo Meyer-Jakubinski, dostupno na:

<http://kagovori.gmk.hr/Pojmovnik/Adrijatizam>

10. Prilozi

10.1. Rječnik manje poznatih riječi iz govora Ogulinskoga Zagorja

àmper – ‘vjedro, kanta’

bènnast – ‘koji je budalast, benav’

bèl(i)ca – ‘vrsta kobasice’, tipična za Zagorje Ogulinsko

bïcko – ‘nerast’

blâgo – ‘stoka’

böket – ‘posuda za mlijeko’

brâjne – ‘bogami’

bravúnac – ‘mrav’

cìmper – ‘krovište’

còprnjca – ‘vještica’

čekoláda – ‘čokolada’

čëra – ‘jučer’

čïžma – ‘čižma’

črišnja – ‘trešnja’

črëmuš – ‘medvjedi luk’

čësan – ‘češnjak’

čfv – ‘crv’

čësat se – ‘počešljati se’, ‘grepsti se’

dïmnja – ‘donji dio trbuha’

divánit – ‘govoriti, razgovarati’

dīvān – ‘razgovor, riječ’
dvôr – ‘dvorište’
dëlat – ‘raditi’
dòj(i)t – ‘musti’
drôb – ‘crijeva, utroba’
dùrat – ‘trajati, trpjeti’
fèrtln – ‘pregača’
gâtre – ‘rešetke’
gìzdav – ‘ponosan’
iskat – ‘tražiti, pitati, moliti’
itekar – ‘itekako’
izájat se – ‘dizati se’
jáčmen – ‘ječam’
jùtra – ‘sutra’
jùžna – ‘ručak’
jùžnat – ‘ručati’
júva – ‘juha’
kádi – ‘gdje’
kàlača – ‘zaimača’
kánit – ‘namjeravati’
kàuguma – ‘guma za žvakanje’
knàd(i)t se – ‘kladiti se’
kòkòt – ‘pijevac’, ‘pijetao’

kòpci – 'vunene čarape'

kùlko – 'koliko'

küşevat – 'ljubiti'

lâsi – 'kosa'

lâče – 'hlače'

lètiti – 'trčati'

lòvn(i)ca – 'hrpa sijena, jela'

lùpnjač – 'stroj za mrvljenje kukuruza'

mâsnica – savijača sa skorupom

mâša – 'misa'

mätka – 'motika'

mèd – prijedlog 'među'

mêrlen – 'mrkva'

mètat – 'stavljati'

mišájajača – varjača, 'kuhača'

mìščafil – škovacera, miščafil, 'lopatica za smeće'

młinčanca – 'valjak za tijesto'

múćak – 'pokvareno jaje'

mùćat – 'šutjeti'

mùva – 'muha'

nàčke – 'drveno korito za pranje rublja'

nášak – 'lanena vreća'

nàfalce – 'samo radi toga': npr. *Ìšla sam nàfalce ù grad kúpit krùv.*

nàtli – ‘na podu’
nùk(a) – ‘unuk(a)’
ofírat – ‘ljubovati’
òkno – ‘prozor’
òprit – ‘otvoriti’
òrij – ‘orah’
òvdek – ‘ovdje’
pàčat se – ‘miješati, uplitati se’
pàzūv – ‘pazuh’
périlak – ‘spužvasta krpa’
pìljūn – ‘orao’
pívinca – ‘podrum’
plàdanjērka – ‘pladanj’
pòčinut – ‘odmoriti se’
pòd – ‘tavan, potkrovlje’
pòjt – ‘íci’
pòl(i)ce – ‘polica krumpira’
pomìvaljka – ‘spužvasta krpa’
pòtekar – ‘pogotovo’
přćak – ‘kokošji želudac’
přélo – ‘stari narodni običaj sastajanja mladih’
přšćat – ‘jako curiti’
šândra – ‘ostava za alat’

ràžljati – ‘proliti, pasti’

rígl – ‘ključanica’

ròglje – ‘vile’

rùšnīk – ‘ručnik’

ràmonika – ‘harmonika’

rifle – razg. ‘traperice’

rìfljača – ‘četka’

sàja – ‘čađa’

scípati – ‘razbiti’

sìkra – ‘sjekira’

sìmo – ‘ovamo’

sřdat – ‘slomiti se’

svètačan – ‘svečan’

šàjer – ‘garaža’

šàndra – ‘ostava za alat’

šèn(i)ca – ‘pšenica’

štijača – ‘kopača’

tàšna – ‘torba’

tésan – ‘tijesan’

túkac – ‘smrad’

ùmorak – ‘krastavac’

ùnda – ‘onda’

vàlja – ‘valjda’

zâjt – ‘ući’

zàprit – ‘zatvoriti’

zàvod – ‘nužnik, toalet’

žèlezo – ‘željezo’

žèp – ‘džep’

žìgerca – ‘jetra’

žnjóra – reg. žnora

10.2. Transkripcija audio zapisa

13. siječnja 2019.

Ispitanik: Zoran Puškarić, rođen 23. 11. 1967.

Ispitivač: Ines Puškarić, rođena 7. 4. 1995.

Ines: Dòbro tàta, mòreš mi rèc nèšto o svòjem djètinjstvū?

Zoran: A mòje djètnjstvo ti jè, bílo Īnko, òvāj, tàkō-tàkō. Nīt...

Ines: Zâč?

Zoran: Zâč? Zâtō kâj óvde pri Fäbani kád jè dōl bíla báka i dèda. Tūj smo bíli jâ i tēta. Tūj su bíli.. dèda i bāba su dèlali. Dèda Jòso i dèda.. báka Māre su dèlali, a nās ti je pāzil dèda Mīka. Bāba Mīlka, ùna je ràno ùmrila. Kād sam jâ išal u pŕvī rāzred je ùna ùmrila. I òndā je nās pāzil dèda Mīka. Dòk je tīla báka Māre dōjt sa pòsla. Ūn je bíl stròg. Ūn ti je bíl milicījskī nárednīk i òn nī se dāl ní ĩgrat ní da se mī drūžimo óvde s dicūm dòk nī tō dòšlo, dòk nī dòšla bāba Māre sa pòsla. Jèdīno drūženje je bílo s dicūm kād pāzi blāgo. Tō ti bílo jèdīno drūženje i tō je ūn ùvik brán(i)l da se tō mī ĩdēmo s nāšim blāgom drūgoj dīci sèlu.

Ines: A kāmo... Jèste ĩšli s blāgom?

Zoran: A s blāgom smo ĩšli u Šklòbot. Āl' tō òn nī dāl da se nāše blāgo. Nāše je móralo bīt blāgo ùvik na drūgēm mēstu. Tāko da... Ūvik smo mī bíli, ùvik sam jâ bíl òdvojen. Tēta Dīnka nī ní ĩšla s blāgom, nīt kâj, nègo.. Ūvik smo mī tīli pōjt na drūgī krāj s blāgom. Jèdīno mēn je bílo līpo u Bèrtovci. Kád dōl i tō pogòtovo zīmskō dōba kād dèda Īvan. Mōj dèd Īvan nī dèlal. Ōn je dèlal ko šūmskī rādñik. Ōndā preko zīme, òvāj se nī tàmo, òn nī ĩshal na pòsal i mēn je gòr

bílo lípo jer úje.. ôn je dělal u Trèćem màju. Tàkō da svú pàžnju i svè tō su òni, òvāj, dávali mèn.

Ines: A jel' bílo tàmo dice?

Zoran: Tàmo je bílo dice dōst. I gōr su se pùstili da se dica ìgrajū i zàbavljajū i to kāj. Nājvišē se tō òpēt zàbavljalo preko lèta kād su dica išla s blâgom i tō su tåkve bíla ìgre kāj jâ znâm sa blâgom i tåkō.

Ines: A ù školi... kàko ste se tàmo ìgrāli? Jèste se tàmo ìgrāli?

Zoran: A ù školi kād sam jâ išal u òsnōvnū škōlu, òd pŕveg dō četvrteg rázreda, mī smo išli popódne. Popódne, i tō smo mī išli pīščē. Ne kāj dānas dica kāj ìdū s avtóbuserom. Tō smo mī išli pīščē i nàvečēr, pō nòcī smo išli kùc... zīmskō dōba. Rēcimo, dōk je bílo lèto, bílo je, òvāj dān.

Ines: Bílo je pŕije vīšē snīga nego sād.

Zoran: Da, àl' pŕije nī bílo u òsnōvnī škōla ní dvoràne pō òvī škōlā rēcimo kōd jē.. ònā se zvālā „Bòro Súsanj”. Òndā u mòje dōba škōla, òndā nīt' je bílo dvoràne nīt' je bílo tō. Jèđīno u lètu je bílo dōl nōgomētnō ìgralīšte od Mlādōsti. Òndā su tō bíli tàmo dělali. Tàkō smo mī ùndā bíli vāni. I tō.. nī se tō ní pŕije ní dávalo pàžnje nā ìgranjē i tåkō. Ìgralo se kāj jâ znâm. Bílo je tàmo iza škōle. Mī mùškī smo ìmali, a tàmo je bíla òvā kō bòcāra, àl' tūj su se kòpčali. Pŕije se tō..

Ines: Kāj su se kòpčali?

Zoran: Tō ti je bíla jèdna jāmca u zèmlji je tō bílo izglađeno ko stàklo i òndā se tō bàcali ònda đīnāri u tū. Kī bližē, tō se zvālo kòpčanje. Tō se s tīm dica ìgrala. Nīš drügō pósebnò da je bílo kàkvi, drügī ìgri il kāj jâ znâm.

Ines: A kād si krénul u srèdnjū škōlu? S čīm..?

Zoran: Srèdnjū škôlu sam jâ išal u òpcū škôlu u Ògulīnu, „Vládimir Bākarić” je ònda bīl. Prvī i drūgī rázred srèdnjē škôlē, a mī smo bīli kò pútnīki, mī smo putòvali u jùtro, a dòk òvā dica, đákī iz Ògulīna, òni su išli popódne.

Ines: A š čīm si putòval?

Zoran: S avtòbusom. Tò tí je bīlo ùjtro ìdēš na avtòbus, pòslije smo čīm je avtòbus dòšal, išal si u škôlu. Pòslije škòle pri Pòtočnjāku se čekal avtòbus. Tāmo āko je lètnje dōba, kad je bīlo tòplo, sidlo se pò pàrku, čekalo se avtòbus, a zīmskō dōba, òvāj, čekalo se u Mèdicīnskēm – tāmo je bīlo jèdīno tòplo. U mòje dōba nīt su dica – nī tako nī prèvišē birtij nī bīlo. Nī kàfīci nī vrāga nī bōga, nègo òvāj bīli su tō.. Mī smo iz Zágōrja čekali avtòbus kò u Mèdicīnskēm jer je tā avtòbusna stànica bīla na òtvorenem. Čekalo se pri Pòtočnjāku dōl. A òndā trècī, četvrtū gòdnu sām bīl vèc se upīsal, nākō znāci trècū i četvrtū gòdnu si upīšival zvánje. Jā sam upīsal šūmarskeg tèhničāra, a i tō sam išal u Délnice. Gōr sam stanòval pri Kolić, Fránji. Òn je òdāvde porijéklom iz Zágōrja i tāmo sam òndā stanòval. I tō je bīlo jādno i nevàljāvo. Bīlo su nās tròjica u sòbi jèdnoj. Znāci četvrtā gòdna su bīla tròjica, trècā gòdna su bīla tròjica. I tàkō sam ja dvī gòdne pròvel u Délnica, zavřšil šūmarskū škôlu.

Ines: A jèl' tāmo bīlo kàkvi zanìmljivòsti?

Zoran: A Délnice kò Délnice... ù njī se i nī dān-dānas nīš ne dogáđa, kāmoli òndā. Délnice su tí bīle ùvīk sùrove i zīma. Tāmo se.. jâ jòš tāmo nīsam čòvika vīdl da je kàda nòsil kràtkū mājcu. Mòžda kād smo mī bīli na fèrju.. Tò je svè bīlo zīma, màgla i tàkō. Kàsniijē je tō bīlo izlazak u ònāj hòtel „Rīsñjāk”. A mī smo imali tùlkō smo ogrànīčeni bīli sa nòvci tàkō da.. nīsi sī mògal priùštiti da ìdēš u hòtel na Rīsñjāk. Jèsu òvī, a đákī iz Drèžnicē. Njīhovi su bīli tí ròditelji ìmūcīnji i ùni su tàkō bīli kò vīši od nās i u ràngu vīši i òni su mògli pòjt. Imali su vīšē i nòvac i bīli su ìm ròditelji i ko prīvātñiki tàkō da su mògli. A jâ sam bīl āko prójdi jedànpūt, tō je bīlo u mìsēc dāni tàkō.

Ines: A kád se jìlo?

Zoran: A jìlo se.. tãd se u mōje dōba jìlo u.. nî b́ilo tãmo ní Stùdent sèrvīs ní òndã tō.. mí smo ìšli jìst òvāj, u vōjnu mènzu. U vōjnu mènzu u Délnice, tãmo. Nèkad prōjdi, nèkad si kúpi tē saláme ìl' káj já znám dōnesi òd kuće. Tãkō uglàvnōm se nòsilo òd kuće da prèživīm rēcimo ponèdjeljak, útorak prèživīm káj dōnesēm òd kuće. Òndã sréda, mòžda sréda àko imãš nòvac, sréda, četvrtak prōjděš, òvāj u tū mènzu pa jíš. A mèn je b́ilo jèftinije prōjt s avtóbusom u Rijéku u Índeks. Tãd je b́ilo tō kvàlitětno i dōbro u Índeksu u Rijéki. Tãmo sam tìl i jì i pláti avtóbus. Jèftinije me dōjdě, nègo rúčak u Délnica u tōj vōjnōj mènzi.

Ines: A bòljē je b́ilo?

Zoran: JNA vōjna mènza.

Ines: Bòljē je b́ilo?

Zoran: Bòljē je b́ilo.

Ines: A kád si zavřsil srědnjū škōlu, òndã si se zapòslil òdmã?

Zoran: Kád sam zavřsil, srědnjū škōlu, òšal sãm pètnajěsteg, znáči u šěstēm mìsecu sam zavřsil.. zavřsil sam srědnjū škōlu.. u šěstēm mìsecu da. Òndã sam òtišal na màturálnō, sa màturálneg sam pètnajěsteg dèvētog òtišal u JNA vójsku. Na Mãnjaču. I tãmo sam b́il gōdnu dánī. Znáči dōšal sam pètnajestēg dèvetēg, a zàposlil sam se dvánajstēg dēsētēg u Hřvatskī šūma. Èvo tō ti mòje..

Ines: I tãkō si vēc kōlko?

Zoran: U Hřvatskī šūma sam vēc trídsetdvi gōdne. Bèz prékida.

Ines: I dōbro, nèka tē jōš do pènzijē.

Zoran: Àj' dōbro.

Ines: Fála!

Zoran: Jel tô?

Ines: Tô je tô!